

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาชีวิตการทำงานและสวัสดิการสำหรับมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง ข้อมูลประกอบด้วย ข้อมูลส่วนตัวทั่วไปของมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง สภาพการทำงาน ลักษณะงาน และการรับบริการสังคม

1. ข้อมูลทั่วไปของมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง

กรณีศึกษาที่ 1 จันทร

จันทรประกอบอาชีพขายของชำ อายุ 55 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนภาคอีสาน มีลูกชาย อายุ 18 ปี อาศัยอยู่ด้วยกัน สุขภาพบุตรแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ผู้ที่พักอาศัยอยู่ในบ้านเช่าด้วยกันมี 4 คน ได้แก่ ตน บุตร พี่สาวและน้องชาย ลักษณะบ้านเป็นไม้ชั้นเดียวบริเวณรอบบ้านมีหญ้าขึ้นค่อนข้างรก

สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรงเพราะมักปวดบริเวณกระดูกสันหลังและเข้าเพราะการลุกนั่งจากการทำงาน สภาพการดำรงชีวิตประจำวันที่ไม่ถูกสุขลักษณะ และพักผ่อนไม่เพียงพอ นอนไม่ถึงวันละ 6 ชั่วโมง

จันทรรับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ โดยรับประทานข้าวเป็นหลัก และรับประทานอาหารไม่ตรงเวลา จันทรบอกว่า “ตอนแรกคิดว่ากินข้าววันละ 2 มื้อเพื่อประหยัด แต่ในช่วงหลังที่ผ่านมารู้สึกว่าเคยชินกับการกินข้าววันละ 2 มื้อ”

จันทรเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง เพราะเป็นหม้าย เมื่อจันทรอายุ 47 ปี ไม่แต่งงานใหม่เพราะอายุมาก จันทรบอกว่า เมื่อสามีเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ รู้สึกเหงามาก และต้องรับผิดชอบงานทุกอย่างด้วยตนเอง

บทบาทของมารดา คือ อบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่บุตร ให้การศึกษา แนะนำสิ่งที่ถูกต้องให้แก่บุตรเพื่อให้บุตรได้คิดเอง และพยายามไม่ลงโทษด้วยการทำร้ายร่างกายบุตร การดูแลด้านสุขภาพอนามัยของบุตร เมื่อบุตรไม่สบาย หรือเจ็บป่วยเล็กน้อย ๆ ก็นำบุตรไปตรวจรักษา ด้านโภชนาการและการรับประทานอาหารของบุตร จันทรเลือกอาหารที่มีประโยชน์ให้บุตรรับประทาน ในด้านการศึกษา ก็ให้โอกาสบุตรเลือกเรียนในสาขาวิชา

ที่บุตรสนใจ และให้โอกาสการตัดสินใจแก่ชีวิตของบุตรเอง จันทร์กับบุตรขัดแย้งกันในอดีต เคยลงโทษด้วยการทำร้ายร่างกายบุตร แต่ปัจจุบันใช้วิธีไม่ยอมคุยกับบุตร และให้บุตรสำนึกผิดในสิ่งที่กระทำด้วยตนเอง จันทร์บอกว่า บุตรติดเพื่อนมาก กลับบ้านดึก ๆ เวลาที่เขากลับมาบ้านจะไม่ดูเขา แต่ถามว่า “กลับบ้านดึก ๆ อย่างนี้ไม่ห่วงแม่หรือ แม่เป็นอะไรไปแล้วลูกจะอยู่กับใคร ไม่มีพ่อแม่อยู่กับลูกได้ ถ้าไม่มีแม่ ลูกจะอยู่กับใคร” หลังจากนั้น ลูกชายพยายามกลับบ้านตรงเวลา ถ้ากลับผิดเวลาจะโทรศัพท์มาบอกก่อน

เมื่อต้องรับผิดชอบเลี้ยงบุตรตามลำพัง ผู้ที่ให้การช่วยเหลือและการสนับสนุนทางสังคมเมื่ออยู่ในสภาวะลำบาก ได้แก่ พ่อ พี่ชาย และน้องสาว ลักษณะการช่วยเหลือ ได้แก่ ให้เงินมาใช้จ่ายภายในครอบครัว และช่วยค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของบุตร ด้านปัญหาส่วนตัว การให้คำแนะนำปรึกษา การรับฟังความคิดเห็น การได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงการช่วยเหลือจันทร์ในการเลี้ยงดูบุตร การอบรมสั่งสอน บุคคลที่อยู่แวดล้อมทำให้จันทร์ลดความตึงเครียดจากการทำงานและปัญหาที่ประสบอยู่ การแก้ปัญหาส่วนตัวและการทำงาน คือ การปรึกษาคณินในครอบครัว ได้แก่ น้องสาว และน้องชาย และพยายามแก้ปัญหาที่ตัวเอง

สภาพปัญหาส่วนตัวและครอบครัว คือ ไม่มีเงินซื้อบ้านเป็นของตนเอง และกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายการศึกษาของบุตรในอนาคต ซึ่งเมื่อบุตรเรียนหนังสือในระดับสูงขึ้นต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก

จันทร์มีรายได้ประมาณเดือนละ 15,000 บาท การขายของชำทำให้รายได้ทุกวัน แต่ไม่สามารถคำนวณได้แน่นอน ค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบ คือ ค่าเช่าแผงขายของชำปีละ 25,000 บาท เช่าแผงรายวัน ๆ ละ 50 บาท จำนวน 2 แผง และค่าเช่าบ้านรวมค่าน้ำค่าไฟเดือนละ 2,100 บาท การลงทุนในการประกอบอาชีพ ใช้ทุนประมาณวันละ 1,000 บาทต่อวัน เงินเป็นทุนในการประกอบอาชีพใช้เงินออมที่สะสมไว้และการยืมจากน้องชายและพี่สาว เป็นสิ่งที่แสดงปัญหาสำคัญในการประกอบอาชีพขายของชำ

สภาพการทำงานไม่ต่อเนื่อง เวลาทำงาน 06.00-19.00 น. พักในตัว ทำงานโดยไม่มีวันหยุด สภาพแวดล้อมในที่ทำงานมีฝุ่นมาก อากาศร้อน ความสว่างไม่เพียงพอ ทางเดินระหว่างแผงลอยค่อนข้างแคบ ลักษณะของเนื้องาน คือ ปริมาณของสินค้าที่ขายได้ต่อวันซึ่งหมายถึงค่าตอบแทนจากการทำงาน ในบางวันขายสินค้าได้มากและในบางวันขายได้ จันทร์บอกว่า “ภาวะเศรษฐกิจซบเซา ทำให้ขายได้น้อยลง พออยู่ตัว ไม่ได้กำไรเพิ่มขึ้นแต่ขายได้เท่าทุน ต้องเปิดร้านขายเพิ่มหรือขายสินค้าอย่างอื่นเพิ่ม” ก่อนหน้านี้ขายเฉพาะของชำ ปัจจุบันต้องเพิ่มปริมาณสินค้าในร้าน เพราะประเภทสินค้า เช่น ขายผลไม้ ขายส้มตำ ตำกระท้อน ตำแตง เป็นต้น

เหตุผลที่ประกอบอาชีพค้าขายเพราะความต้องการได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง จันทน์ให้เหตุผลว่า เมื่อเห็นคนขายของนับเงินแล้วรู้สึกชอบ อยากทำมันและตนเองก็ชอบด้วยเมื่อก่อนเคยทำงานเป็นบุตรจ้างบริษัทเอกชน ด้วยตัวเองชอบความอิสระ ไม่ต้องการทำงานอยู่ใต้อำนาจบังคับบัญชาของใครจึงคิดมาเปิดร้านขายของ แรงจูงใจต่อการประกอบอาชีพแม่ค้า คือ เพศหญิงเหมาะแก่การเป็นผู้ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพสุจริต อิสระ ไม่ต้องทำงานภายใต้การควบคุมของบุคคลใด ๆ ความภูมิใจต่อการขายของชำ คือ สามารถทำงานและมีรายได้ด้วยตนเองและสามารถเลี้ยงดูบุตรได้ ความพึงพอใจต่อการขายของชำ คือ มีเงินเพื่อนำมาเลี้ยงตัวเองได้

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิตจากการประกอบอาชีพค้าขาย คือ การได้ดูแลบุตรอย่างใกล้ชิด มีเวลาได้อยู่กับลูกมากขึ้น เช่น ลูกชายมาช่วยตั้งร้าน เก็บร้าน และเป็นครั้งคราว

การเข้าถึงบริการสังคมที่ได้รับจากหน่วยงานภาครัฐ คือ การรักษาพยาบาลของกองทุนประกันสังคมในกรณีเจ็บป่วย จนกระทั่งปัจจุบันนี้ยังส่งเงินสมทบกองทุนประกันสังคมและใช้บริการรักษาพยาบาลเฉพาะกรณีเจ็บป่วยเท่านั้นของกองทุนประกันสังคมด้วย แต่การบริการด้านทันตกรรมและการประกันกรณีเกิดอุบัติเหตุและอื่น ๆ จันทน์ยังไม่ได้รับบริการจากกองทุนประกันสังคม เพราะไม่รู้สิทธิของบริการกองทุนประกันสังคม

จันทน์ต้องการให้รัฐจัดหาที่อยู่อาศัยราคาถูกให้แก่ผู้ที่ไม่มียุทธศาสตร์เป็นของตนเองและแผงขายของชำที่จ่ายค่าเช่าราคาถูกหรือการที่รัฐช่วยจ่ายค่าเช่าแผงขายสินค้าให้ครึ่งหนึ่งบุตรของจันทน์ในฐานะเยาวชนของชาติ ควรได้รับการศึกษาภาคบังคับจนถึงระดับปริญญาตรี ต้องการให้รัฐจัดบริการสังคมแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและครอบคลุม ส่งเสริมด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ชัดเจน เพราะที่ผ่านมายังได้รับบริการสังคมอย่างไม่เพียงพอ จันทน์วางแผนในอนาคตไว้ว่า ต้องการมีร้านขายของชำเป็นของตนเองด้วย

กรณีศึกษาที่ 2 ประทีป

ประทีป ประกอบอาชีพขายอาหารอีสาน อายุ 44 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนภาคกลาง มีลูกชาย 2 คน คนโต อายุ 15 ปี และบุตรคนเล็กอายุ 12 ปี สุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ค่าใช้จ่ายเดือนละของบุตร เดือนละ 3,000 บาท สมาชิกของบ้าน ได้แก่ ประทีป ลูกชายทั้งสอง ลักษณะบ้านเป็นห้องแถว ใช้ผ้ามา่านกันเป็นห้องเพื่อแยกกันนอนระหว่างตนเองและลูกชาย

ประทีปมีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว เวียนศีรษะเป็นครั้งคราวเพราะคันทนรถยนต์รับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ โดยมีข้าวเป็นหลัก ประกอบอาหารเอง โดยให้เหตุผลว่า เพื่อความประหยัด

สาเหตุการเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง เพราะสามีประสบอุบัติเหตุจนเสียชีวิต เมื่อประทีปอายุประมาณ 38 ปี และไม่คิดแต่งงานใหม่ด้วย ประทีปบอกว่า “สามีทำงานรับเหมาก่อสร้าง ที่ทำงานของเขาไม่ได้มีการป้องกันอุบัติเหตุ เขาเสียชีวิตเพราะไม่หั่นลงมากระแทกศีรษะอย่างรุนแรง”

บทบาทในฐานะมารดา คือ ให้การศึกษาแก่ บุตร อบรมเลี้ยงดู และนำส่งเสริมสิ่งที่ดีให้แก่บุตร เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตร ชื่อสัตย์สุจริต นำบุตรไปรักษาในกรณีเจ็บป่วย การสนับสนุนด้านโภชนาการแก่บุตร คือ ให้บุตรได้รับประทานอาหารที่สะอาดและมีประโยชน์ ประทีปบอกว่า “ลูกคงไม่รู้ว่า แม่ทำงานและลำบากมาก เพื่อให้บุตรได้เรียนหนังสือ แม่ให้ในสิ่งที่ลูกต้องการเพื่อไม่ให้ด้อยกว่าคนอื่น แม่ไม่ต้องการสิ่งตอบแทนจากลูก แม่ขอให้ลูกตั้งใจเรียนเพราะเป็นสมบัติสุดท้ายที่แม่จะให้แก่ลูกได้”

ผู้ที่มีความช่วยเหลือในขณะที่ยังประสบภาวะยากลำบาก คือ พี่สาวให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ให้สิ่งของเครื่องใช้ ช่วยเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และสนับสนุนด้านการศึกษาแก่หลาน เมื่อประสบปัญหาหรืออยู่ในภาวะความเครียด ประทีปพยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ก่อนบางครั้งขอความช่วยเหลือจากพี่สาวในภายหลัง

สภาพปัญหาในการทำงาน คือ ขาดแคลนทุนประกอบอาชีพ ประทีปบอกว่า “เศรษฐกิจซบเซาอย่างนี้ขายได้บ้าง ไม่ได้บ้าง เมื่อขายไม่ได้ ของขายก็เสีย ต้องทิ้งไปเปล่า ๆ ทำให้ไม่มีทุนซื้อของมาขายในวันรุ่งขึ้น” วิธีจัดการกับปัญหา คือ การกู้ยืมจากเพื่อนร่วมงานน้อยกว่า 1,500 บาท และกู้จากผู้มีอิทธิพลถ้าเป็นเงินที่มาก ต้องชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้ทุกวัน เงินที่กู้มานั้น ส่วนหนึ่งนำมาใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวันของบุตร และอีกส่วนหนึ่งเพื่อนำมาเป็นทุนประกอบอาชีพ ปัญหาของบุตรเป็นสิ่งที่ประทีปกังวลมาก เพราะบุตรกำลังเข้าสู่วัยรุ่น วัยแห่งความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก เกรงว่าบุตรจะเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

ประทีปมีรายได้จากการทำงานประมาณเดือนละ 10,000 บาท รายได้ที่ได้รับจากการทำงานแต่ละวันค่อนข้างแน่นอน และมากกว่าที่เคยได้รับจากการทำงานเป็นบุตรจ้าง รายจ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ได้แก่ ค่าเช่าหน้าร้านขายอาหารรายวัน ๆ ละ 150 บาท และค่าเช่าบ้านรวมค่าน้ำ ค่าไฟเดือนละ 1,700 บาท จ่ายค่าเก็บขยะให้แก่คนที่มารับขยะไปกำจัดให้ซึ่งไม่ได้จ่ายให้เทศบาลโดยตรง เดือนละ 210 บาท และเงินยืมเพื่อนำมาเป็นทุนค้าขายชำระคืนพร้อมดอกเบี้ย เดือนละ 3,000 บาท

สภาพการทำงานเป็นลักษณะงานต่อเนื่องที่ต้องทำเป็นประจำ ทำงานเวลา 06.00-19.00 น. พักในตัวทำงานทุกวันโดยไม่มีวันหยุด ลักษณะของงาน คือ การทำอาหารตามสั่ง ประเภทอาหารอีสาน เช่น ลาบ น้ำตก ส้มตำ แกงอ่อม เริ่มด้วยจัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม และพร้อมทุกเวลาที่ต้องขายอาหารให้แก่ลูกค้า

เหตุผลที่ประกอบอาชีพค้าขายเพราะความต้องการทางเศรษฐกิจ ประทีปบอกว่า “เมื่อก่อนช่วยพี่สาวขายขนมหวานมีรายได้พออยู่ได้ เมื่อครอบครัวต้องใช้เงินมากขึ้น จึงมาเปิดร้านขายของตัวเอง”

สถานที่ทำงานของประทีป คือ รถเข็นที่พร้อมด้วยอุปกรณ์การขายอาหารอีสาน ในรถเข็นประกอบด้วยวัสดุและอุปกรณ์สำหรับการทำอาหาร ในบริเวณร้านค้ารับผิดชอบทำความสะอาดด้วยตนเอง

น้ำใจของเพื่อนที่ขายของบริเวณเดียวกัน คือ ขายของแทนในขณะที่เข้าห้องน้ำ หรือช่วยแลกเหรียญหรือเงินทอนแก่ลูกค้า

ความพอใจในการทำงาน คือ อาชีพค้าขายมีความเป็นอิสระ ทำงานทุกอย่างและจัดการด้วยตนเอง มีเวลาดูแลบุตรได้มากขึ้น และสามารถกำหนดเวลาการทำงานด้วยตนเอง ประทีปบอกว่า “งานที่ทำเป็นอาชีพอะไรก็ได้ทำได้หมด ที่สำคัญงานนั้น ๆ ต้องถือได้ว่าเป็นอาชีพสุจริต การขายอาหารแม้จะได้รายได้น้อยแต่ไม่คิดโกงใคร จะขายอาหารต่อไปเรื่อย ๆ”

การทำอาหารขาย สิ่งสำคัญ คือ ต้องรักษารสชาติให้คงที่อย่างที่ถูกค้ำคุ่นเคย ถือได้ว่าเป็นความท้าทาย และช่วยให้มีกำลังใจค้าขายในอนาคตถ้าได้เห็นลูกค้าคนเดิมกลับมาซื้ออีก การทำอาหารตามที่ถูกคำสั่งอย่างเคร่งครัดและขายถูกกว่าร้านอื่นช่วยให้ลูกค้าอุดหนุนได้เรื่อย ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิต การทำงานทำให้ประทีปรู้สึกมีค่า มีรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัวและสามารถเลี้ยงดูบุตรให้เจริญเติบโต การประกอบอาชีพค้าขายทำให้มีเวลาดูแลบุตรด้วยและส่วนตัวเป็นคนชอบค้าขาย ความก้าวหน้ารู้สึกได้ คือ ทักษะที่เพิ่มพูนขึ้น และค่าตอบแทนที่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง

การเข้าถึงบริการสังคมเมื่อเจ็บป่วย ประทีปได้รับการรักษาที่สถานีนามัยโดยไม่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลและค่ายา แต่มีเงื่อนไข คือ ต้องอาศัยในภูมิลำเนาของนั้น ๆ ถ้าย้ายเข้ามาพักอาศัยในกรุงเทพฯ จะไม่มีสิทธิใช้บริการส่วนท้องถิ่นอีกเลย ประทีปไม่เคยใช้สิทธิการประกันสุขภาพ 30 บาทรักษาทุกโรค เพราะนิยมไปพบแพทย์ที่คลินิกเพราะสะดวก และซื้อยามารับประทานเองเพราะไม่เสียเวลามาก บริการสังคมอื่น ๆ ไม่เคยได้รับบริการ เช่น การนันทนาการ

เนื่องด้วยส่วนหนึ่งมาจากข้อจำกัดด้านเวลา ลักษณะงาน และโดยส่วนตัวไม่ชอบร่วมกิจกรรมในชุมชนด้วย

ขณะที่ต้องการให้รัฐจัดหาที่อยู่อาศัยราคาถูกให้ผู้ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ช่วยเหลือและสนับสนุนการศึกษาภาคบังคับในระดับปริญญาตรีแก่บุตร จัดบริการสาธารณสุขที่สะดวก ทัวถึงและครอบคลุม หน้าที่วางแผนในอนาคตไว้ว่า ต้องการกู้เงินจากรัฐบาลเพื่อซื้อบ้านเป็นของตนเอง

กรณีศึกษาที่ 3 วันเพ็ญ

วันเพ็ญ ประกอบอาชีพซักรีดและเลี้ยงเด็ก อายุ 48 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนภาคเหนือ มีบุตรหญิงอายุ 16 ปี สุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ค่าใช้จ่ายเดือนละของบุตร เดือนละ 2,000 บาท สมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย ตนเอง บุตร พี่ชายและน้องสาว ซึ่งอาศัยอยู่ด้วยกัน สภาพบ้านเป็นทาวน์เฮ้าส์สองชั้น จัดอย่างเป็นระเบียบ

สุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว รับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ โดยให้เหตุผลว่า ต้องการประหยัด ประกอบอาหารเอง และเลือกซื้ออาหารที่มีราคาถูก

สาเหตุการเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง คือ เป็นหม้าย ในขณะที่อายุ 40 ปี โดยไม่คิดแต่งงานใหม่เพราะมีลูกสาว เกรงว่าจะเกิดปัญหาระหว่างพ่อเลี้ยงกับลูกเลี้ยง วันเพ็ญบอกว่า “สามีเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุเพราะการทำงาน”

การอบรมและการสั่งสอนบุตร คือ ให้การศึกษา สอนให้บุตรเป็นคนดีของสังคม อบรมสั่งสอนเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม มารยาทต่าง ๆ เพราะเป็นผู้หญิง วิธีการอบรมสั่งสอนบุตร คือ แนะนำ พูดคุยกับบุตรให้รับรู้ ให้บุตรตัดสินใจด้วยตนเอง และไม่ลงโทษด้วยการทำร้ายร่างกาย วันเพ็ญบอกว่า “บุตรกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการเรียนระดับสูงในอนาคต ซึ่งกลัวว่าแม่จะต้องทำงานหนักกว่าเดิม เมื่อเขาต้องเรียนสูงขึ้นในอนาคต ตนเองจะบอกลูกเสมอว่า ให้บุตรตั้งใจเรียนให้เก่ง ๆ และเชื่อฟังคำสั่งสอนของแม่ บุตรสามารถเรียนได้ขนาดไหน แม่ก็จะสั่งให้เรียนอย่างที่บุตรต้องการ”

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนวันเพ็ญ คือ พี่ชายและน้องสาว เป็นผู้ที่ให้การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ พูดคุยปรับทุกข์ ให้คำปรึกษาแนะนำ ในขณะที่อยู่ในสภาวะลำบากด้านการเงินและปัญหาส่วนตัว และอบรมเลี้ยงดูหลานด้วย

วันเพ็ญมีรายได้เดือนละ 8,000 บาท มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ ปัจจุบันกำลังผ่อนบ้านกับธนาคารประมาณเดือนละ 2,500 บาท การลงทุนประกอบอาชีพ ประมาณวันละ 100 บาท ส่วนใหญ่ต้องใช้แรงกายในการทำงานมากกว่า

เหตุผลที่ประกอบอาชีพชักรีดเพราะต้องการมีรายได้ วันเพ็ญบอกว่า “การประกอบอาชีพทำให้ภูมิใจกับงานที่ทำ เพราะเป็นงานสุจริตและมีเงินให้บุตรได้เรียนหนังสือจบสูง ๆ เหมือนคนอื่นเขา”

สภาพการทำงาน ถือว่าเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การซัก ล้าง เสื้อผ้า นำไปผึ่งให้แห้ง แล้วนำมารีดให้เรียบ เวลาทำงาน 07.00-19.30 น. ทุกวัน ทำงานโดยไม่มีวันหยุด ลักษณะของงานสามารถทำได้ในพื้นที่บริเวณบ้าน บุตรมีส่วนช่วยทำงานเสมอ ๆ เช่น ช่วยรีดผ้า ดูแลเด็ก ส่งเสื้อผ้าให้ลูกค้าตามบ้าน เพื่อนบ้านบริเวณใกล้เคียงชอบแนะนำลูกค้าให้แก่วันเพ็ญด้วย วันเพ็ญบอกว่า เรียนหนังสือมาน้อยไปสมัครงานที่ไหนเขาคงไม่รับ ทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ พอมีรายได้บ้างและสามารถดูแลบุตรได้ พอใจมาก จะทำในอนาคตเรื่อย ๆ จนกว่าลูกจะเรียนจบ

ปัญหาส่วนตัวที่วันเพ็ญกังวล ได้แก่ ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของบุตร และค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต และปัญหาการผ่อนชำระที่อยู่อาศัยกับธนาคาร ซึ่งอยู่ในช่วงทำเรื่องขอกู้ยืมจากธนาคาร วันเพ็ญกังวลอยู่เสมอว่า ธนาคารจะให้กู้ได้มากน้อยเพียงใด ถ้าธนาคารไม่อนุมัติก็อาจจะต้องย้ายที่อยู่ซึ่งเป็นที่ประกอบอาชีพด้วย วันเพ็ญไม่ต้องการที่ย้ายที่อยู่ เพราะลูกค้าประจำไว้วางใจทั้งการชักรีดเสื้อผ้าและการเลี้ยงเด็ก ถ้าต้องย้ายที่อยู่เกรงว่าจะต้องเสียลูกค้า และต้องใช้เวลามากกว่าจะสร้างความไว้วางใจให้ลูกค้าในบริเวณที่อยู่ใหม่ ปัญหาการทำงานของวันเพ็ญ คือ จำนวนลูกค้าที่มาใช้บริการชักรีดลดลง เพราะมีร้านชักรีดเพิ่มขึ้น ทั้งบริการรับส่งถึงบ้าน ทำให้ลูกค้าเปลี่ยนไปใช้บริการร้านชักรีดที่มีบริการรับส่งถึงบ้านทั้งหมด ถ้าไม่ใช่ลูกค้าประจำจริง ๆ ก็ไม่ไว้ใจเรา

การได้รับการปฏิบัติต่ออย่างเป็นธรรมในการทำงานนั้น วันเพ็ญค่อนข้างพอใจต่อค่าตอบแทนจากการทำงาน เพราะสามารถกำหนดค่าตอบแทนจากการทำงานนั้น ๆ ด้วยตนเอง

ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้ประกอบอาชีพชักรีดและรับเลี้ยงเด็ก คือ ลักษณะงานที่มีอิสระ รายได้ที่สามารถนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและเลี้ยงดูบุตร การมีส่วนร่วมของการทำงาน คือ การได้รับการช่วยเหลือด้านการทำงานจากบุคคลที่ใกล้ชิด ได้แก่ น้องสาว และบุตร เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสร้างความพึงพอใจในการประกอบอาชีพชักรีด

แรงจูงใจต่อการประกอบอาชีพ คือ เป็นงานที่ทำได้ด้วยตนเอง ความสำเร็จของงานเรามองเห็นได้ทันที และทำให้มีความรู้สึกอยากทำในอนาคตอีกในอนาคต ความภูมิใจต่องานที่วันเพ็ญทำ แม้เป็นงานบ้าน แต่ก็ เป็นงานที่ทำให้ได้รับค่าตอบแทนจากการทำงาน และตนเองมีความตั้งใจกับการประกอบอาชีพชักรีดและเลี้ยงเด็กมาก

เงื่อนไขของงาน คือ ทำงานซักรีดให้เสร็จทันเวลาที่ลูกค้าต้องการ และดูแลเด็กเล็กให้ปลอดภัย และสนุกสนาน การทำงานจะสิ้นสุดเมื่อผู้ปกครองของเด็กคนนั้น ๆ มารับเด็กกลับบ้าน หรือนำเด็กส่งให้ถึงมือของผู้ปกครอง

การเข้าถึงบริการสังคม แม้รัฐบาลจัดบริการด้านการประกันสุขภาพ 30 บาทรักษาทุกโรค แต่วันเพ็ญยังไม่เคยใช้สิทธิในการรักษาเลย เพราะต้องไปใช้สิทธิที่ต่างจังหวัดตามที่ตั้งของภูมิลำเนา วันเพ็ญตัดสินใจทำประกันชีวิตกับบริษัทเอกชนเพื่อง่ายต่อการเข้ารับบริการรักษาในโรงพยาบาลและในยามที่เจ็บป่วยต้องพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล สามารถได้รับการชดเชยค่ารักษาพยาบาล ในยามเจ็บป่วยมาก ๆ แต่ถ้าเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย จะชื้อยามารับประทานเอง หรือไปรักษาที่คลินิกใกล้บ้านเพราะสะดวกและไม่เสียเวลามาก

วันเพ็ญต้องการให้รัฐจัดการศึกษามภาคบังคับเป็น 12 ปี และจัดหางานให้เมื่อเด็กจบการศึกษา และเสนอแนะว่าผู้ปกครองควรรับผิดชอบค่าใช้จ่ายศึกษาเล่าเรียนในจำนวนที่น้อยหรือรัฐให้ทุนการศึกษาในระดับการศึกษามภาคบังคับ ด้านสถานที่นันทนาการ ควรจัดสถานที่นันทนาการในพื้นที่ชุมชนและมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบทำความสะอาด ดูแลสวนสาธารณะให้สะอาด พร้อมทั้งมีอุปกรณ์และของเล่นเด็ก วันเพ็ญการวางแผนในอนาคตไว้ว่า จะพยายามส่งเสียจนกระทั่งบุตรจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และตั้งใจจะประกอบอาชีพซักรีดและเลี้ยงเด็กในอนาคต ถ้ายังมีลูกค้าไว้วางใจ

กรณีศึกษาที่ 4 วสา

วสา ประกอบอาชีพขายเสื้อผ้า อายุ 42 ปี จบการศึกษามชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดทางภาคใต้ มีลูกชาย 1 คน อายุ 11 ปี เป็นโรคภูมิแพ้ ค่าใช้จ่ายของบุตรประมาณเดือนละ 1,800 บาท พักอาศัยอยู่แมนชั้นสองคนกับบุตร

สาเหตุการเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังเพราะเป็นหม้าย ตัดสินใจไม่แต่งงานใหม่ เพราะต้องการให้ความรักแก่บุตรอย่างเต็มที่ และไม่ต้องการแบ่งความรักให้กับบุคคลอื่นนอกจากบุตร

บทบาทการเป็นมารดาที่ต้องเลี้ยงบุตรตามลำพัง คือ เลี้ยงบุตรด้วยตนเองโดยไม่มีผู้ช่วย ให้การศึกษาแก่บุตร อบรมเลี้ยงดู ดูแลสุขภาพบุตร ประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ดีเป็นตัวอย่างแก่บุตร อบรมสั่งสอนเรื่องประเพณี วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตประจำวันในสถานการณ์ปัจจุบัน และไม่หลงโทษด้วยการทำร้ายร่างกายบุตร ปัญหาส่วนตัวที่วสากังวล คือ ปัญหาสุขภาพบุตร เพราะบุตรเป็นโรคภูมิแพ้ ไม่สามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม มีอาการหนาว ๆ ร้อน ๆ และคันบริเวณผิวหนัง เป็นสิ่งที่กังวลเกี่ยวกับสุขภาพบุตรอย่างมาก วิธีการแก้ปัญหา คือ การระมัดระวัง

เรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม สังเกตอาการ ถ้าเมื่อมีอาการแข็งขี้มจะนำบุตรมารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลทันที และพาบุตรไปตรวจรับการรักษาทุกครั้งไม่สบาย ดูแลและอยู่ใกล้ซิดบุตรทันทีที่มีโอกาสเพราะบุตรเป็นภูมิแพ้ วิชาบอกว่า ลูกชายติดแม่มาก ไม่ยอมห่างจากแม่ ไม่ยอมอยู่กับคนอื่น อธิบายให้ลูกชายเข้าใจว่า ต้องมีเพื่อน คนเราจะอยู่ตัวคนเดียวในโลกไม่ได้ อย่างไรก็ตาม บางครั้งก็ต้องจ้างเพื่อนบ้านให้มาดูแลบุตร

ผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนในสภาวะยากลำบากหรือคับข้องใจ คือ น้องสาว ที่ให้ยืมเงิน ให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยเหลือ ปรับทุกข์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วย ส่วนมากน้องสาวช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตร

วสา มีรายได้ประมาณเดือนละ 12,000-15,000 บาท แต่ละครวันรายได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับลูกค้า แต่ประเมินว่าสูงกว่าที่เคยได้รับจากการทำงานเป็นลูกจ้าง ทุนประกอบอาชีพขายเสื้อผ้า คือ เงินสะสมจากการทำงานบริษัทเอกชนและการทำงานอื่น ๆ ค่าใช้จ่ายคงที่ คือ ค่าเช่าร้านเดือนละ 3,500 บาท และทุนหมุนเวียนซื้อเสื้อผ้าประมาณวันละ 1,500-2,000 บาท

ขายเสื้อผ้าระหว่างเวลา 09.00-19.00 น. ทุกวัน ไม่มีวันหยุด โดยมีผู้ขายส่งนำของมาส่งหน้าร้าน

เหตุผลที่ทำให้วสาประกอบอาชีพค้าขาย คือ ต้องการมีเงินมากพอสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวและเลี้ยงบุตร วิชาบอกว่า เคยทำงานมาหลายอย่าง เมื่อก่อนทำงานเป็นคนล้างรถ ที่ปั้มน้ำมันแห่งหนึ่ง ได้เงินวันละ 160-200 บาท รวมค่าทิปที่ลูกค้าให้ ทำงานจนไม่มีเวลาพักผ่อน ไม่มีเวลาดูแลลูก ปัญหาคือ เงินก็ยังไม่พอใช้จ่าย เพื่อนจึงแนะนำให้มาเป็นลูกจ้างร้านขายเสื้อผ้า และขอกู้เงินจากเพื่อนร่วมกับเงินของคนในบ้านลงทุนเปิดร้านขายเสื้อผ้าเอง

ความพอใจในการทำงาน คือ การค้าขายเป็นงานอิสระสามารถทำได้ต่อเนื่อง และไม่ต้องอยู่ในการควบคุมของบุคคลอื่น

วสาทำงานท่ามกลางเสื้อผ้าที่แขวนไว้บนราวและหุ่นโชว์เสื้อผ้า อยู่ในที่ร่ม ไม่มีเสียงรบกวน แต่ค่อนข้างจะร้อน

ปัญหาด้านการทำงาน คือ เงินลงทุน ซึ่งในอนาคตอาจต้องกู้เพราะยอดขายลดลงมาก วิชาบอกว่า “เสื้อผ้าที่รับมาขายเปลี่ยนตามยุคสมัยเรื่อย ๆ บางครั้งขายไม่ได้ ทำให้ต้องนำส่งกลับร้านที่รับมาขาย ขายไม่ได้บ่อย ๆ ก็ขาดทุน ไม่มีเงินจะไปซื้อของเข้าร้าน” วสาแก้ปัญหาพยายามเพิ่มปริมาณและความหลากหลายของแบบเสื้อเพื่อดึงดูดลูกค้าใหม่ ๆ หรือการลดราคาให้ถูกกว่าร้านในบริเวณเดียวกัน

ความยุติธรรมของการขายสินค้า คือ การตกลงขายสินค้าในระดับที่มีราคาใกล้เคียงกัน หรือการให้ส่วนลดแก่ลูกค้าในระดับที่สามารถให้ได้ ซึ่งคู่แข่งที่ขายสินค้าในพื้นที่เดียวกันก็จะให้ความร่วมมือในระดับน้อยหรือแทบจะไม่ได้รับความร่วมมือเลย

วสา มีอำนาจตัดสินใจในธุรกิจ คือ สามารถเลือกแผงขายเสื้อผ้าด้วยตนเอง ถ้าต้องการเปลี่ยนแผงก็สามารถทำได้ แต่ต้องจ่ายเงินประกันเพิ่มขึ้น

ความท้าทายของการขายเสื้อผ้า คือ การช่วยลูกค้าเลือกแบบ สี ลวดลาย และโน้มน้าวให้ตัดสินใจซื้อซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายอย่างมาก เพราะถ้าสามารถให้คำแนะนำที่พอใจ ลูกค้าจะกลับมาซื้ออีกครั้ง บุคลิกที่หลากหลายของลูกค้าทำให้การทำงานไม่ซ้ำซากจำเจ

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิต การประกอบอาชีพค้าขายทำให้มีเวลาดูแลบุตรด้วยตนเองมากขึ้น มีเวลาพักผ่อนอย่างเพียงพอ และบุตรก็ช่วยขายเสื้อผ้าด้วย ทำให้ได้อยู่ใกล้ชิดกันมากขึ้น

การเข้าถึงบริการสังคมด้านสาธารณสุข วสาพาบุตรเข้ารับรักษาในโรงพยาบาลที่มีสิทธิ วสาใช้เวลาว่างในวันเสาร์-อาทิตย์ เรียนการศึกษานอกโรงเรียน นอกจากนี้ วสาเคยเข้ารับการฝึกอาชีพหลักสูตรทำอาหารของกรมการจัดหางาน แต่เนื่องด้วยมีภาระที่ต้องดูแลบุตร วสาจึงรับการฝึกอบรมไม่จบหลักสูตร ด้านการนันทนาการ วสาใช้บริเวณสวนสาธารณะเป็นสถานที่พักผ่อนกับบุตรในเวลาว่าง

วสาต้องการได้รับการบริการด้านสาธารณสุขแก่บุตรในกรณีที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยรัฐเป็นผู้จ่ายค่าใช้จ่ายทั้งหมด และเสนอว่า ควรปรับปรุงบริการด้านการประกันสุขภาพให้ผู้ใช้บริการได้รับความที่สะดวกมากกว่าเดิมและไม่ควรจำกัดสิทธิการรับการรักษา รัฐควรจัดการศึกษาภาคบังคับให้แก่บุตร 12 ปี โดยผู้ปกครองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และควรสนับสนุนกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ในสถานับการศึกษาให้มากขึ้นกว่าเดิม

กรณีศึกษาที่ 5 จิรา

จิรา ประกอบอาชีพขายเนื้อสุกรชำแหละ อายุ 38 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดทางภาคกลาง อาศัยอยู่กับลูกสาว อายุ 13 ปี บุตรมีสุขภาพแข็งแรง ค่าใช้จ่ายเดือนละของบุตรประมาณ 3,500 บาท อาศัยอยู่บ้านเดี่ยวชั้นเดียว

จิรา มีสุขภาพแข็งแรง รับประทานอาหารอาหารครบ 3 มื้อ โดยมีข้าวเป็นหลัก แต่รับประทานอาหารไม่ตรงเวลา การเลือกซื้ออาหารนั้นเลือกซื้ออาหารที่สะอาด และประกอบอาหารรับประทานเอง

สาเหตุการเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังเพราะแยกกันอยู่ แล้วนำมาสู่การหย่าเมื่ออายุ 30 ปี สามีไม่ได้ให้การช่วยเหลือใด ๆ จิราบอกว่า “แยกทางกับสามี เพราะสามีไม่ช่วยเหลือรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ภายในบ้าน แต่ละวัน ๆ สามีจะกินเหล้า สูบบุหรี่ เล่นการพนันหมดฝีมือการพนันเข้าสิง เทียวผู้หญิงและกลับบ้านดึก ๆ แยกทางกันอยู่เหมือนได้เริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้ง”

จิราอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง ให้การศึกษา บอกกล่าวเรื่องการดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่บุตร อบรมสั่งสอนเรื่องประเพณีวัฒนธรรม วางตัวเหมือนกับเป็นเพื่อนมากกว่าแม่ และไม่ลงโทษด้วยการทำร้ายร่างกาย จิรากังวลใจเรื่องการศึกษาของบุตรมาก เพราะบุตรไม่เข้าใจสิ่งที่อาจารย์สอน จิราจึงแก้ปัญหานี้ด้วยการให้บุตรเรียนพิเศษทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน จิราพยายามดูแลบุตรเป็นอย่างดี และให้ความรัก ความอบอุ่นแก่บุตรอย่างเต็มที่เพื่อชดเชยในกรณีที่บุตรไม่มีบิดามารดาพร้อมหน้าเหมือนคนอื่น ๆ จิราบอกว่า “ลูกสาวเรียนไม่เก่ง ตนเองจะสอนให้ลูกของแม่เป็นคนดี และเชื่อฟังคำสั่งสอนของแม่” การพูดคุยทุกเรื่องกับบุตรจะสอนให้บุตรคิดแต่สิ่งดี ๆ ไม่กล่าวถึงสิ่งที่ไม่ดีของอดีตสามี และบอกบุตรว่าบิดาไปทำงานต่างประเทศจึงไม่สามารถมาดูแลได้ ในกรณีที่ไม่สามารถดูแลบุตรด้วยตนเอง จิรา คือ นำบุตรไปฝากเลี้ยงในสถานที่รับเลี้ยงเด็กและ/หรือจ้างเพื่อนบ้านดูแลบุตรแทน

การดูแลเรื่องสุขภาพบุตร เมื่อบุตรไม่สบายก็นำบุตรไปรับการตรวจรักษาพยาบาลทันที ในด้านโภชนาการของบุตร จัดหาและแนะนำให้บุตรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และสะอาด

ผู้ช่วยเหลือและสนับสนุน ในสถานการณ์ที่ลำบากหรือคับข้องใจ ได้แก่ เพื่อน เมื่อมีปัญหาส่วนตัว จิราจะโทรศัพท์คุยกับเพื่อนให้เพื่อนได้แบ่งเบาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แต่แก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นส่วน

จิรามีรายได้เดือนละประมาณ 30,000 บาท นำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เลี้ยงดูบุตร ให้การศึกษาแก่บุตร เช่น ค่าอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และเก็บไว้บางส่วนเพื่อเป็นค่าเล่าเรียนของบุตรในอนาคต ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของจิรา ได้แก่ ค่าเช่าร้านปีละ 30,000 บาท และเก็บขยะประมาณเดือนละ 1,500 บาท พუნประกอบอาชีพเป็นเงินสะสมเมื่อครั้งที่เริ่มทำงานซึ่งไม่ได้กู้ยืมจากใคร

สภาพการทำงาน เป็นลักษณะงานต่อเนื่อง เวลาทำงาน 04.00-15.00 น. ทุกวัน โดยไม่มีวันหยุด จิราขายหมู และส่วนประกอบอย่างอื่นของหมู เช่น ตับ ไข่ หู และกระดูก อุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ มีด เขียงและตาชั่ง ถุงพลาสติก และเครื่องบดเนื้อหมู กิจกรรมที่ทำ คือ ล้างเนื้อหมู สับ หั่นบด ย่อยเนื้อหมูให้ละเอียดด้วยเครื่องย่อยเนื้อหมู เพื่อขายให้แก่ลูกค้า จิราบอกว่า “ราคาอาหารมี

การปรับขึ้นเรื่อย ๆ ลูกค้าที่มาซื้อเนื้อหมูขอแถมบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งบางครั้งถูกขวยโอกาสหยิบ กระดูก หรือเนื้อชิ้นเล็ก ๆ ใส่ถุงเอง ก็จะทำให้ขายไม่ได้กำไรเท่าที่ควร หรือไม่ก็ลูกค้าขอลดราคา”

สภาพแวดล้อมของร้านไม่สะอาด พื้นรอบ ๆ เฉอะแฉะ มีแมลงวันตอมเนื้อ เครื่องบดเนื้อ มีเสียงดับโดยจิราไม่ได้ใช้อุปกรณ์ลดเสียง

การได้รับความดูแลจากเจ้าของตลาด คือ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย การซ่อมแซมแก้ไขพื้นที่ทำงานอย่างรวดเร็วเมื่อเกิดปัญหา

การได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมในการทำงาน คือ การได้รับการประกันราคาสินค้าขั้นต่ำในพื้นที่เดียวกัน และไม่ถูกเอาเปรียบด้านราคาทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย

จิรามีอำนาจตัดสินใจเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การขายเนื้อสุกรชำแหละ

ความพึงพอใจต่อการประกอบอาชีพ การขายเนื้อสุกรชำแหละเป็นอาชีพที่รายได้ดี และอิสระจากรถนัด เมื่อขายเสร็จก็สามารถอยู่กับครอบครัวอย่างเต็มที่ จิราบอกว่า “อาชีพแม่ค้า เป็นงานที่ไม่มียศ ไม่มีตำแหน่ง แต่ก็มีความเกียรติ เพราะเราทำงานที่สุจริต เราไม่ต้องแบมือขอใครกิน เราทำงานเราได้เงิน และตนเองก็ชอบการค้าขายด้วย”

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิต เมื่อว่างจากการทำงาน จิรามีโอกาสได้ใกล้ชิดดูแลบุตร ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับบุตร เช่น สอนการบ้านบุตร การใช้เวลาว่างออกกำลังกายด้วยกัน บางครั้งได้ถ่ายทอดการประกอบอาชีพค้าขาย ให้แก่บุตรด้วย

การเข้าถึงบริการสังคม จิราไม่เคยใช้บริการด้านสาธารณสุขใด ๆ เพราะไม่สะดวกด้านเวลา การบริการช้า ไม่รวดเร็วอย่างที่ต้องการ ลักษณะของบริการสังคมที่ต้องการ คือ ความสะดวกรวดเร็ว และยังไม่เคยใช้สิทธิการประกันสุขภาพ 30 บาทรักษาทุกโรค เพราะไม่ค่อยเจ็บป่วย หรือถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยก็จะไปคลินิกใกล้บ้านเพราะสะดวก ด้านนันทนาการที่ใช้บริการสวนสาธารณะเพื่อออกกำลังกายและพักผ่อนเมื่อเลิกงาน

จิราต้องการให้รัฐส่งเสริมการศึกษาแก่บุตร ให้ทุนการศึกษาแก่บุตรจนเรียนจบ การศึกษาระดับปริญญาตรี และจัดการศึกษาภาคบังคับจนถึงระดับปริญญาตรี ด้านสาธารณสุข จิราเสนอแนะว่าควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพ รักษาพยาบาลฟรี ควรจัดบริการด้านสาธารณสุขที่สะดวก ทัวถึง และครอบคลุม ด้านการนันทนาการ ควรจัดให้มีสถานออกกำลังกายที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยเพื่อบุตรจะได้ใช้เวลาว่างเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายให้ห่างไกลยาเสพติด นอกจากนี้ จิราคาดหวังว่าบุตรจะเป็นคนดีของสังคมด้วยการอบรมสั่งสอนบุตรด้วยตนเอง

กรณีศึกษาที่ 6 อมร

อมรประกอบอาชีพขายอาหารสำเร็จรูปอายุ 42 ปี จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดทางภาคใต้ มีลูกชายคนเดียว อายุ 10 ขวบ สุขภาพบุตรแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ

อมรมีสุขภาพไม่แข็งแรงเพราะเป็นภูมิแพ้ซึ่งปรากฏอาการเมื่ออากาศเปลี่ยนแปลงหรือร่างกายได้รับความชื้นหรือความร้อนจัด

อมรรับประทานครบ 3 มื้อ โดยมีข้าวเป็นหลัก แต่รับประทานอาหารไม่ตรงเวลา การเลือกซื้ออาหารที่สะอาด และนำมาประกอบเอง

สาเหตุการเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังเพราะแยกกันอยู่อย่างถาวรกับอดีตสามี อมรบอกว่า “ความต้องการของคนสองคนไม่ตรงกัน ไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ เคยปรับตนเองหลายครั้งให้เข้ากับเขาได้ แต่เหมือนว่ายิงพยายามเท่าไร ก็ยิ่งไกลความจริง ทำยสุดเมื่อไม่สามารถปรับตัวกันได้ ก็แยกทางกัน”

อมรเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง ให้การศึกษา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตร พูดคำสุภาพ อมรมุ่งสอนเรื่องการดำรงชีวิตประจำวัน ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ไม่หลงโทษด้วยการทำร้ายร่างกายบุตร สอนให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ปรับตัวให้เข้ากับสังคม เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมทั้งแนะนำบุตรให้ยกของเล่นที่เปื้อนแล้วแก่เพื่อนที่ด้อยโอกาสหรือขาดแคลน

ผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ แก่อมรเมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ คือ น้องสาวที่อยู่ต่างจังหวัด โดยโทรศัพท์ไปพูดคุยและปรึกษา แต่พยายามแก้ไขปัญหาด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ในกรณีที่ไม่สามารถดูแลบุตรด้วยตนเองในบางครั้ง อมรใช้วิธีนำบุตรไปฝากเลี้ยงสถานรับดูแลเด็กในใกล้บ้าน และให้ค่าตอบแทนเพื่อนบ้านที่ไว้ใจได้ทำหน้าที่รับ-ส่ง บุตรทั้งไปและกลับจากโรงเรียน

เหตุผลที่ประกอบอาชีพค้าขาย อมรบอกว่า “เมื่อก่อนทำงานเป็นครูอัตราจ้าง รายได้น้อยไม่พอกับค่าใช้จ่าย อยากรู้ทำงานที่มีรายได้มาก ๆ จึงมาเปิดร้านขายอาหาร และมีเวลาเลี้ยงดูลูกด้วย”

อมรมีรายได้ประมาณเดือนละ 30,000 บาท ทุนประกอบอาชีพมาจากเงินสะสมเดิมจากการทำงานเป็นครู ต้องจ่ายค่าเช่าร้านประมาณเดือนละ 5,000 บาท เงินลงทุนขายอาหารประมาณวันละ 2,000 บาท

ปัญหาของบุตรที่อมรกังวลอย่างมาก คือ การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างไม่เหมาะสมของบุตร การเล่นเกมส์ แซทกับเพื่อน ใช้อินเทอร์เน็ตนานเกินไป โทรศัพท์นาน โหลดริงโทน และ

ภาพเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในโทรศัพท์มือถือ ออมรและบุตรมีความต้องการขัดแย้งกัน บ่อยครั้งจึงทะเลาะกันจนไม่ยอมพูดกัน ออมรไม่คุยกับบุตร และบุตรไม่ยอมรับประทานอาหาร ออมรแก้ปัญหาด้วยวิธีหักเงินค่าขนม และจำกัดการใช้จ่ายเงินของบุตร นอกจากนี้ บุตรยังมีปัญหาด้านการเรียน เพราะอมรต้องจ้างครูมาสอนพิเศษที่บ้าน ปัญหาด้านการทำงาน คือ ต้องรับผิดชอบงานขายอาหารทุกอย่างด้วยตนเองไม่มีผู้ช่วยเหลือ เป็นภาระที่หนักมาก ส่งผลให้ออมรปวดเมื่อยตามร่างกาย บางครั้งอมรจึงหยุดการขายอาหาร หรือลดปริมาณอาหารลง

การขายอาหารเป็นการทำงานที่ไม่ต่อเนื่อง เวลาทำงาน 04.00-14.00 น. เวลาพักในตัว ขายทุกวัน โดยไม่มีวันหยุด เริ่มต้นด้วยการจ่ายตลาดเพื่อซื้อของ ได้แก่ ผัก เนื้อ เครื่องปรุง นำมาทำความสะอาด หั่นผัก หั่นเนื้อ และประกอบเป็นอาหารสำเร็จรูป ขายให้ลูกค้า ทั้งขายหน้าร้านและใส่ถุงกลับบ้าน ออมรบอกว่า “การทำอาหารขาย ต้องเตรียมอุปกรณ์ทุกอย่างเอง บางครั้งมีตลาดมือบ้าง มีควีนบ้าง ความร้อนบ้าง แต่ก็ต้องทน”

ความปลอดภัยในการทำงาน ภายในบริเวณอาคารมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้ไม่ต้องวิตกกังวลกับปัญหาโจรผู้ร้าย แต่การทำอาหารต้องเผชิญกับความร้อน น้ำมันกระเด็น ซึ่งอมรใช้ยาสามัญประจำบ้านปฐมพยาบาล เพื่อบรรเทาอาการปวดร้อนด้วยตนเอง

ความยุติธรรมที่ได้รับจากลูกค้า คือ การจ่ายค่าอาหารอย่างถูกต้อง ในบางครั้งที่คำนวณราคาอาหารผิด ลูกค้าไม่โกงราคาอาหารสักครั้ง ราคาอาหารที่กำหนดนั้นเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย

อมรมีอำนาจในการตัดสินใจ ได้แก่ การรักษาความสะอาดของร้านค้าให้เหมือนบ้านหลังที่สองของตน โดยตระหนักว่า ความสะอาดภายในร้านและรอบ ๆ จะดึงดูดลูกค้าให้เข้ามารับประทานอาหารในร้าน

ความท้าทายของการขายอาหาร คือ เปลี่ยนส่วนประกอบของอาหาร เปลี่ยนรสชาติของอาหาร ทำอาหารชนิดเดียวกันในลักษณะรสชาติตามภาค เป็นสิ่งท้าทายและความไม่ซ้ำซากจำเจของการขายอาหาร

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิต การประกอบอาชีพขายอาหารทำให้ออมรได้ดูแลด้านภาวะโภชนาการของบุตรอย่างเต็มที่ และเมื่อว่างจากการขายอาหารทำให้มีเวลาได้ใกล้ชิดกับบุตรและบุตรช่วยทำงาน เช่น ยกจานอาหารที่ลูกค้ารับประทานเสร็จแล้วไปเก็บ ช่วยเช็ดจาน และล้างจาน ล้างน้ำ เป็นต้น ความช่วยเหลือของบุตร ทำให้ภูมิใจมาก เพราะเท่ากับเป็นการถ่ายทอดทักษะอาชีพหรือการสอนเรื่องงานบ้านให้แก่บุตรด้วย

การเข้าถึงบริการสังคม อมรนำบุตรมาเล่นที่สนามเด็กเล่น และสนามกีฬา ภายในบริเวณสวนสาธารณะ ด้านของบริการสาธารณสุขนั้น ยังไม่เคยใช้บริการใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการประกันสุขภาพหรือการประกันสังคมเคยใช้บริการในอดีต แต่ปัจจุบันไม่เคยเข้าร่วมกองทุนประกันสังคมแล้ว เพราะบริการไม่สะดวกรวดเร็ว

อมรต้องการให้รัฐดูแลด้านการศึกษาบุตร จัดให้การศึกษาภาคบังคับที่ต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 12 ปี และเสนอแนะการจัดหลักสูตรพิเศษเพิ่มเติม ได้แก่ จัดวิชาดนตรีไทย จำไทยเป็นวิชาบังคับ เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมไทย ด้านสาธารณสุข อมรเห็นว่า รัฐควรจัดบริการตรวจสุขภาพประจำปีสำหรับบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ การตรวจรักษาพยาบาลในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ด้านนันทนาการ ควรจัดให้ขยายบริเวณสวนสาธารณะให้กว้างขวางกว่าเดิม มีสนามเด็กเล่นและอุปกรณ์เด็กเล่นด้วย

กรณีศึกษาที่ 7 นิตยา

นิตยา ผู้ประกอบอาชีพนวดแผนโบราณสถานบ้านเทิง อายุ 34 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดทางภาคอีสาน สมาชิกในครอบครัวของนิตยาประกอบด้วย ตัวเอง และลูกสาว 2 คน คนโต อายุ 14 ปี และคนเล็ก อายุ 5 ขวบ ลักษณะบ้านเป็นห้องแถว สิ่งของในบ้านวางระเกะระกะ และรกรุงรัง ลักษณะห้องอับชื้น ห้องน้ำมีกลิ่นเหม็น

นิตยามีสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง เพราะปวดหัวเป็นประจำ และรักษาโดยซื้อยามารับประทานเอง ไม่คิดไปพบแพทย์เพราะคิดว่าค่ารักษาพยาบาลอาจจะแพงเกินกว่าจะสามารถจ่ายได้ การรับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ เพราะต้องการประหยัด และเลือกซื้ออาหารราคาถูกเป็นหลัก

สาเหตุการเป็นมารดาที่เลี้ยงบุตรตามลำพังเพราะหย่ากับสามี อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุประกอบกัน ได้แก่ สามีนอกใจ และไม่สามารถปรับความเข้าใจกันได้ ฐานะทางการเงินที่ไม่มั่นคง ปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ การนอกใจคู่สมรสของฝ่ายชาย (เพื่อนบ้านบอกว่าทั้งคู่ไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน)

บทบาทการดูแลบุตรของนิตยา คือ เลี้ยงดู ให้การศึกษา อบรมเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน ประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม สอนให้บุตรมีน้ำใจต่อกัน ปลูกฝังเรื่องความกตัญญูรู้ พุดจาไพเราะ ไม่พุดคำหยาบคาย นิตยาบอกว่า “ไม่มีเงินมากพอซื้อของให้ลูก ค่าเล่าเรียนลูก อยากให้บุตรได้เรียนพิเศษอย่างคนอื่นเขา ต้องกู้เงินดอกมาให้ลูกเรียนพิเศษ สอนลูกให้เขาตั้งใจเรียน บางครั้งต้องไปทำงานที่ไกล ๆ บ้าน ต้องฝากลูกไว้กับเพื่อนบ้าน วิธีการอบรมสั่งสอนบุตร คือ สอนให้เป็นคนดีให้เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่”

นิตยากังวลเรื่องการศึกษาของบุตรเป็นอย่างมาก เพราะบุตรเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง นิตยาแก้ปัญหานี้ด้วยการให้บุตรเรียนพิเศษทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน สอนเรื่องความรักและความอบอุ่นภายในครอบครัวนั้น นิตยาพยายามให้ความรัก และดูแลบุตรเป็นอย่างดีเพื่อชดเชยในกรณีที่ขาดบิดา

ผู้ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ลำบากหรือคับข้องใจ ได้แก่ เพื่อนร่วมงานที่เดียวกับนิตยา และเพื่อนบ้านที่อาศัยยืมเงินมาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต เมื่อมีปัญหาส่วนตัวจะปรึกษา กับมารดาซึ่งช่วยแก้ปัญหาบางเรื่องให้ เช่น ฝากบุตรให้ช่วยดูแล เป็นต้น เพื่อนร่วมงานให้ความช่วยเหลือแก่นิตยาด้านวัตถุดิบของหรือเงินเป็นครั้งคราว แต่การตัดสินใจแก้ปัญหายู่ที่ตัวนิตยาเอง

นิตยามีรายได้ประมาณเดือนละ 10,000 บาท รายจ่ายสำคัญ คือ ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตร ค่ายาของบุตร และค่าเช่าห้องเดือนละ 2,000 บาท

งานของนิตยาเป็นงานที่ไม่ต่อเนื่อง เวลาทำงาน 09.00-20.00 น. ทุกวัน ทำงานโดยไม่มีวันหยุด ลักษณะงาน คือ การกด ปีบ นวดตามบริเวณร่างกายของลูกค้า (เพื่อนบ้านบอกว่า นิตยาไม่ได้กลับบ้านเวลา 20.00 น. แต่กลับบ้านเวลาประมาณ 02.00 น. ทำงานเป็นลักษณะหญิงบริการอาชีพพิเศษ)

ปัญหาด้านการทำงาน คือ ช่วงเวลาการทำงานที่ไม่แน่นอน ทั้งการเข้างานกะเช้าและกะบ่าย ซึ่งทำให้นิตยาไม่มีเวลาพักผ่อนอย่างเต็มที่ แก้ปัญหานี้ด้วยการเปลี่ยนกะเช้างานกับเพื่อน เพื่อที่จะได้มีเวลาพักผ่อน นิตยาบอกว่า “เมื่อก่อนนี้ คนนวดก็มาก ตอนนี้อยู่มีนวดประคบสมุนไพรด้วย คนที่เคยมานวดกับเราก็ตายไปเรื่อย ๆ เขานิยมนวดประคบสมุนไพรกัน หรือไม่ก็เขาก็เข้าสพากัน”

สภาพแวดล้อมของการทำงานของนิตยา บริเวณบ้านของลูกค้าที่ต้องการใช้บริการ นวดแผนโบราณของนิตยา โดยส่วนมากประกอบด้วยพื้นพรมหรือพื้นปูเสื่อ

การได้รับการปฏิบัติต่ออย่างเป็นธรรมในการทำงาน คือ อัตราค่าบริการที่ทั้งผู้รับบริการและผู้ให้บริการพอใจ

นิตยามีอำนาจในการตัดสินใจ คือ เลือกพื้นที่ในการทำงาน และเลือกลูกค้าด้วยตนเอง

นิตยาพอใจการประกอบอาชีพนวดแผนไทยเพราะเป็นอาชีพอิสระ ไม่กีดกันในด้านสถานภาพสมรสและเพศ ที่สามารถทำได้ด้วยตนเอง และภูมิใจในงานที่ทำ นิตยาบอกว่า “ทำงานอะไรก็ได้ที่อิสระ ไม่ต้องมีคนมาชี้ิ้วสั่ง ทำงานที่อิสระและมีรายได้ พร้อมทำทั้งนั้น”

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิต เมื่อว่างจากการทำงาน นิตยามีโอกาสดูแลบุตรอย่างใกล้ชิด และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับบุตร เช่น สอนการบ้านบุตร และออกกำลังกายด้วยกัน ส่วนความก้าวหน้าของการประกอบอาชีพนวดแผนไทย คือ ได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงด้านการนวดจนได้รับการขนานนามว่า “แม่หมอ”

การเข้าถึงบริการสังคม นิตยาและบุตรมีสิทธิเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ แต่ไม่ได้ใช้สิทธิไม่ค่อยเจ็บป่วย หรือถ้าเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยก็จะใช้บริการคลินิกใกล้บ้าน เพราะสะดวกไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง ด้านนันทนาการ นิตยาใช้บริการของสวนสาธารณะ เพื่อออกกำลังกาย และการพักผ่อนเมื่อว่างจากการทำงาน และฝึกอบรมอาชีพนวดแผนไทยที่กรมพัฒนาฝีมือแรงงานจัดให้แก่สตรีที่ต้องการฝึกอาชีพ

นิตยาต้องการให้รัฐส่งเสริมการศึกษาแก่บุตร ให้ทุนการศึกษาแก่บุตรจนเรียนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และจัดการศึกษาภาคบังคับจนถึงระดับปริญญาตรี ด้านสาธารณสุข นิตยาเสนอแนะว่าควรจัดบริการตรวจสุขภาพอนามัยฟรี สำหรับบุตรยังไม่บรรลุนิติภาวะ บริการด้านสาธารณสุขที่สะดวก ทั่วถึงและครอบคลุม ด้านการนันทนาการ รัฐควรจัดให้มีสถานบริการด้านการออกกำลังกายที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยเพื่อบุตรจะได้ใช้เวลาว่างเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย เพื่อให้เด็กห่างไกลยาเสพติด นิตยาคาดหวังว่าบุตรจะเป็นคนดีของสังคมตามที่ตนอบรมสั่งสอน

กรณีศึกษาที่ 8 วรรณ

วรรณประกอบอาชีพขายกระเป๋าและรองเท้า อายุ 42 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดทางภาคอีสาน มีลูกสาวคนเดียว อายุ 11 ปี บุตรมีสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรงเพราะเจ็บหน้าอกและเหนื่อยง่าย ค่าใช้จ่ายของบุตรประมาณเดือนละ 2,000 บาท พักอาศัยอยู่แมนชั่น แบ่งห้องเป็นสัดส่วน ห้องเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดห้องได้ถูกสุขลักษณะ มีความเป็นส่วนตัว

วรรณมีสุขภาพไม่แข็งแรง ปวดท้องบ่อยเพราะรับประทานอาหารไม่ตรงเวลา และรับประทานเพียงวันละ 2 มื้อบ้าง วันละ 3 มื้อบ้าง โดยมีข้าวเป็นหลัก เลือกรับประทานอาหารโดยคำนึงถึงความสะอาดเป็นสำคัญ

สาเหตุการเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังเพราะเป็นหม้าย วรรณไม่คิดแต่งงานใหม่ เพราะมองไม่เห็นคนอื่นดีกว่าสามีคนเดิม และไม่ต้องการแบ่งความรักให้แก่คนอื่นนอกจากลูกสาวคนเดียวของตน

บทบาทการทำหน้าที่ดูแลบุตรของวรรณ คือ เลี้ยงบุตรด้วยตนเอง ให้การศึกษาแก่บุตร การอบรมเลี้ยงดู ดูแลสุขภาพบุตร นำบุตรไปตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอประจำทุก ๆ 6 เดือน ดูแลภาวะโภชนาการ เลือกอาหารที่มีประโยชน์และสะอาดให้บุตรรับประทาน พุดจาไฟเราะ อ่อนหวานเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่บุตร อบรมสั่งสอนเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม สอนบุตรให้มีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมโลก แบ่งปันน้ำใจแก่ผู้อื่น เช่น ช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน สอนการใช้ประจำวันในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ไม่หลงโทษด้วยการทำร้ายร่างกายบุตร และดูแลบุตรอย่างใกล้ชิดทันทีที่มีโอกาส

วรรณเป็นห่วงสุขภาพบุตรมาก เพราะบุตรมีอาการเหนื่อยง่ายและเจ็บบริเวณหน้าอก ซึ่งต้องได้รับการดูแลจากวรรณอย่างใกล้ชิด เนื่องจากวรรณทำงานวันละประมาณ 10 ชั่วโมง จึงไม่สามารถดูแลบุตรได้อย่างเต็มที่ วรรณบอกว่า “ไม่มีเวลาเลี้ยงดูเขาได้เต็มที่ ฝากเพื่อนบ้านให้ดูแลแทนในบางครั้ง เขาไม่ค่อยเข้าใจว่าทำไมแม่ไม่เอาเขาไปด้วย พยายามอธิบายให้เขารู้ว่าต้องทำงานและหาเงินนำมาเลี้ยงดูเขาด้วย เขาอยากอยู่กับเราตลอดเวลา” (คิดเอาเองว่า เพราะเขาไม่มีพ่อ เขาคงกลัวว่าจะเสียเราอีกคน) แก้ปัญหาด้านการทำงานและการดูแลบุตรด้วยการสับเปลี่ยนเวลาในการขายกระเป๋าและรองเท้ากับคนขายของร้านข้าง ๆ ในบางครั้งที่ต้องนำบุตรตรวจสุขภาพร่างกายและรับการรักษาที่สถานพยาบาล จัดการกับปัญหาสุขภาพบุตรโดยการเคร่งครัดเรื่องความสะอาดของอาหารและน้ำดื่ม เช่น เติมน้ำดื่มสุกหรือน้ำอุ่นให้บุตรดื่ม ให้บุตรสวมเครื่องนุ่งห่มที่สะอาด และสังเกตอาการของบุตร เมื่อบุตรมีอาการซึม จะนำบุตรไปตรวจสุขภาพหรือไปพบแพทย์ทันที

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในสภาวะยากลำบากหรือคับข้องใจ ได้แก่ พี่สาวและคนขายของร้านข้าง ๆ เมื่อประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน พี่สาวจะให้เงินโดยไม่คิดทวงคืน เพราะสงสารในความเป็นหม้ายและเลี้ยงบุตรตามลำพัง แม้วรรณพยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่พี่สาวก็มีส่วนช่วยอย่างมากเพื่อให้ปัญหาที่เกิดขึ้นผ่านไปได้ด้วยดี

ผู้ชักนำให้วรรณประกอบอาชีพค้าขายกระเป๋าและรองเท้า คือ เพื่อน ซึ่งเป็นหุ้นส่วนกัน ดำเนินธุรกิจ เงินลงทุนได้จากเงินสะสมของตนเองและจากเพื่อน ทุนหมุนเวียนสำหรับซื้อของมาขายประมาณวันละ 2,000 บาท ค่าเช่าร้าน เดือนละ 5,000 บาท รายได้ส่วนที่วรรณได้รับประมาณเดือนละ 20,000 บาท

การขายกระเป๋าและรองเท้าเป็นงานไม่ต่อเนื่อง มีเวลาพักในตัว ทำงานเวลา 10.00-20.00 น. ทุกวันโดยไม่มีวันหยุด ลักษณะงาน คือ จัดวางรองเท้าบนชั้นโชว์รองเท้า และแขวนหรือวางกระเป๋าบนชั้นโชว์

วรรณชอบงานนี้เพราะมีอิสระ ทำได้ต่อเนื่องและไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของคนอื่น สามารถปรับวิธีการและเทคนิคการจูงใจลูกค้าด้วยตนเอง

สภาพแวดล้อมในการทำงาน คือ กระเป๋ารองเท้าที่วางบนชั้นหรือที่แขวนโชว์ลูกค้า เมื่อต้องเปิดไฟในร้านให้สว่างอยู่เสมอ วรรณจึงรู้สึกร้อนจากแสงของหลอดไฟ ทั้ง ๆ ที่นั่งทำงานอยู่ในร่ม และไม่มีเสียงรบกวน

ปัญหาด้านการทำงานของวรรณ คือ จำนวนชั่วโมงทำงานมากเกินไปเมื่อรวมเวลาเดินทางเลือกซื้อของเข้าร้านด้วย และต้องใช้เงินหมุนเวียนค่อนข้างมากเพื่อซื้อของเข้าร้านและขยายสาขา การแก้ปัญหาเรื่องเวลา วรรณขอให้หุ้นส่วนช่วยเรียงสินค้า ส่วนตนเองรับผิดชอบเก็บสินค้าเข้าร้านและปิดร้าน ด้านเงินทุนหมุนเวียนที่จะนำมาขยายสาขาและเพิ่มปริมาณกระเป๋าและรองเท้าในร้าน วรรณจะพิจารณาจากยอดขายที่เพิ่มขึ้นและกำไรที่ได้รับ

ความยุติธรรมที่หุ้นส่วนมอบให้วรรณ คือ การตกลงขายสินค้าในระดับที่มีราคาใกล้เคียงกัน หรือการให้ส่วนลดแก่ลูกค้าในระดับที่สามารถให้ได้ ซึ่งคนขายของร้านข้าง ๆ ที่ขายชนิดเดียวกันและในพื้นที่เดียวกันก็จะให้ความร่วมมือในระดับปานกลาง

วรรณและหุ้นส่วนสามารถตัดสินใจในธุรกิจ ด้วยการเวลาเปิด-ปิดแผงขายรองเท้าและกระเป๋าด้วยตนเอง ในบางครั้งสามารถเปลี่ยนแผนนั้นได้แต่มีข้อจำกัด เพราะต้องจ่ายเงินประกันเพิ่มขึ้นในกรณีที่เปลี่ยนแผงขายสินค้า

ความท้าทายของการขายรองเท้าและกระเป๋าที่วรรณประสบ คือ เทคนิคการแนะนำหรือโน้มน้าวชักจูงให้ลูกค้า ตัดสินใจซื้อสินค้า เรียนรู้พฤติกรรมการบริโภคสินค้าในยุคปัจจุบัน เช่น นักศึกษาเลือกรองเท้าสีสันดูฉลาด เลือกใช้กระเป๋าราคาแพง เป็นต้น ความแตกต่างและหลากหลายในบุคลิก รูปร่าง และรสนิยมของลูกค้าแต่ละคนช่วยลดความซ้ำซากจำเจได้มาก อย่างไรก็ตาม ถ้าลูกค้าเป็นคนต่างประเทศ วรรณต้องขอให้หุ้นส่วนสื่อสารแทน

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิต วรรณประกอบอาชีพขายกระเป๋าและรองเท้า ทำให้ได้ดูแลบุตรอย่างเต็มที่ ในระหว่างที่ทำงานมีโอกาสได้ใกล้ชิดบุตรด้วย ดูแลบุตรด้วยตนเอง ทำงานที่ไม่ต่อเนื่องตลอดเวลา ทำให้วรรณได้พักผ่อนในบางช่วงเวลาทำงาน

การเข้าถึงบริการสังคม วรรณรับการรักษาระกันสุขภาพ 30 บาทรักษาทุกโรค ถ้าเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยจะซื้อยามารับประทานเองหรือไปรักษาพยาบาลที่คลินิกใกล้บ้านเพราะเดินทางสะดวกและไม่เสียเวลามาก และพาบุตรไปออกกำลังกายในสถานศึกษาหรือบริเวณสวนสาธารณะที่ใกล้บ้าน

วรรณต้องการได้รับการบริการด้านสาธารณสุขแก่บุตร ในกรณีที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยการรักษาด้านสาธารณสุขเป็นบริการฟรีแก่เด็ก การตรวจสุขภาพประจำปี รักษาพันตกรรม และเสนอแนะว่า รัฐควรจัดการศึกษาภาคบังคับให้แก่บุตร 12 ปี โดยผู้ปกครองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย สนับสนุนอุปกรณ์นันทนาการต่าง ๆ ในพื้นที่สวนสาธารณะ ให้เป็นบริการที่ต่อเนื่อง และพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

กรณีศึกษาที่ 9 ทองสา

ทองสาประกอบอาชีพทำงานบ้าน อายุ 46 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดทางภาคอีสาน มีลูกสาวคนเดียวอายุ 18 ปี สุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว ค่าใช้จ่ายของบุตรประมาณเดือนละ 3,000 บาท อยู่ห้องแถว ห้องกว้าง ใช้ผ้าปูที่นอนเป็นห้อง ห้องจัดไม่เป็นระเบียบ ห้องน้ำอับชื้น บริเวณรอบบ้านมีหญ้าขึ้นเล็กน้อย

ทองสามีสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง เพราะมักปวดหลังสันหลังและเข้าจากการลุดันจากการทำงาน หน้ามืดบ่อย ๆ และเป็นภูมิแพ้

ทองสารับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ โดยรับประทานข้าวเป็นหลัก แต่รับประทานอาหารไม่ตรงเวลา และเลือกซื้ออาหารที่มีราคาถูกเป็นหลัก

ทองสามีรายได้เดือนละ 8,000 บาท มีภาระหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ 3,000 บาท ที่กู้มาเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวันและด้านการศึกษาบุตร

ทองสาเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง เพราะเป็นหม้าย เมื่อทองสาอายุ 40 ปีทองสาบอกว่า “พ่อชอบกินเหล้า สูบบุหรี่มาก เครียดก็สูบบุหรี่ ต้องทำงานหารู้งานค่าเพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายในครอบครัว ทำให้สุขภาพไม่แข็งแรงจึงต้องเสียชีวิตตั้งแต่อายุยังไม่ถึง 30 ปี” ทองสาไม่แต่งงานใหม่เพราะมีลูกสาว เกรงว่าจะเกิดปัญหาระหว่างพ่อเลี้ยงกับลูกเลี้ยง เพราะเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง ทำให้เพื่อนบ้านและผู้ที่ยังทองสาทำงานบ้านให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีแก่ทองสา

บทบาทการเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง คือ ให้การศึกษา สอนให้บุตรทำความดี อบรมสั่งสอนเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม มารยาทต่าง ๆ เพราะเป็นผู้หญิงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตร คือ แนะนำบุตร บอกกล่าวสิ่งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง พูดคุยกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ ให้บุตรตัดสินใจด้วยตัวเอง และไม่ลงโทษด้วยการทำร้ายร่างกายบุตร อบรมสั่งสอนบุตรในการดำรงชีวิตประจำวัน สอนให้บุตรมีน้ำใจต่อผู้อื่น มีความเมตตาต่อเพื่อนคิด พูด ทำ สิ่งที่ดีและถูกต้อง และสังเกตพฤติกรรมของบุตรสม่ำเสมอ ทองสาบอกว่า “ไม่มีเงินมากพอที่จะให้ลูกเรียนพิเศษ ต้องกู้เงินดอกเบี้ยมาให้ลูกได้เรียน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับลูก เช่น ค่าโทรศัพท์ และ

ค่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนเรียกเก็บ ทองสาู้สึกลำบากใจมากที่จะบอกให้บุตรรู้ว่าเงินที่นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน บางครั้งเป็นเงินกู้” (เพื่อนบ้านบอกว่า ลูกสาวมีผู้ชายมาส่งถึงบ้าน และอ้างว่าไปทำรายงานบ้านเพื่อน)

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในสภาวะลำบากและขัดสน คือ เพื่อนบ้านที่ให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยเหลือ ปรับทุกข์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือด้านการเงินซึ่งให้กู้เงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าเล่าเรียนของบุตร และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และช่วยเหลืออื่น ๆ คือ ให้สิ่งของเครื่องใช้ เช่น เสื้อผ้า หนังสือ หนังสือเรียน

ปัญหาส่วนตัวที่ทองสากังวล ได้แก่ ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของบุตรที่ต้องเพิ่มมากขึ้นต่อไปเรื่อย ๆ การชำระหนี้เงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ปัญหาที่อยู่ เพราะไม่มีที่อยู่เป็นของตนเอง ด้านปัญหาการทำงาน คือ การรับจ้างทำงานบ้านต่อไปในอนาคต ซึ่งทองสากังวลว่า ผู้ว่าจ้างจะไม่จ้างทำงานต่อไปอีกเรื่อย ๆ เพราะผู้ว่าจ้างทำงานบ้านส่วนใหญ่นิยมจ้างแรงงานพม่า จำนวนบ้านที่รับทำความสะอาดมีจำนวนน้อยลงเรื่อย ๆ ทำให้ไม่มีรายได้พอเพียงแก่ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทองสาคิดว่า ถ้ามีบ้านที่จ้างทำความสะอาดมากจะทำมีรายได้มากขึ้น ทองสาแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น และไม่ฟุ่มเฟือย ด้านการทำงาน คือ ขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านให้แนะนำผู้ที่ต้องการคนทำงานบ้านให้ หรือแนะนำให้ทองสาได้งานทำความสะอาดบ้านด้วย และรับจ้างทำงานอื่น ๆ เช่น ซักผ้า รีดผ้า เลี้ยงเด็ก

ลักษณะงานของทองสาเป็นงานต่อเนื่อง เช่น การซัก ล้าง เสื้อผ้า นำไปผึ่งให้แห้ง แล้วนำมารีดให้เรียบ ทำความสะอาดภายในบ้าน เช่น การกวาด ถูบ้าน การปิดฝุ่น การทำความสะอาดบริเวณรอบ ๆ บ้าน ได้แก่ การรดน้ำต้นไม้ การพรวนดินต้นไม้ การเก็บขยะรอบบ้าน และการกวาดขยะ เช่น เศษหญ้า ใบไม้ กิ่งไม้ เวลาทำงาน 08.00-17.00 น. ทำงานทุกวัน มีเวลาพักในตัว ข้อจำกัดของงาน คือ ไม่ได้อยู่ประจำ แต่ทองสาต้องทำงานแต่ละบ้าน แบบวันจันทร์ถึงศุกร์ หรือวันเว้นวัน หรือ ทำงานเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์ ทำงานตามที่ตกลงกับผู้ว่าจ้างทำงานบ้าน ทำงานไม่ต่อเนื่อง มีวันหยุดจากการทำงานบ้าง เพราะเป็นงานบ้าน เมื่อว่างจากการทำงานบ้าน ทองสายังรับซักเสื้อผ้าและเลี้ยงเด็กให้แก่เพื่อนบ้าน ทองสาบอกว่า “อยากทำงานให้มีเงิน แต่เรียนหนังสือมาน้อย ไม่มีความรู้ จะไปสมัครงานที่ไหนเขาก็ไม่เอา ทำงานก่อสร้างก็ไม่ไหว เป็นโรคภูมิแพ้ คนที่ไม่ได้เรียนหนังสือหรือเรียนน้อยเหมาะกับการทำงานบ้านที่สุด เพราะจะมีรายได้จากการทำงาน”

ทองสาไม่มีอำนาจตัดสินใจด้วยตนเองในด้านการเลือกวันทำงาน และเวลาทำงาน ผู้ว่าจ้างทองสา เป็นผู้กำหนดและเลือกวันและเวลาการทำงานให้แก่ทองสา มีบางครั้งเท่านั้นที่ทองสาสามารถเปลี่ยนวันและเวลาทำงานได้

การได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมในด้านการทำงานและค่าจ้าง ทองสามีความพอใจอย่างมากด้านการจ่ายค่าจ้างการทำงานที่ตรงเวลาของผู้ว่าจ้าง

สภาพแวดล้อมการทำงานของทองสา คือ ไม่ได้ได้รับความร้อน ไม่ต้องทำงานในที่คับแคบ ทำงานภายในบริเวณบ้านของผู้ว่าจ้างที่สะดวกต่อลักษณะงาน และการทำงานในพื้นที่บ้านของตนเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว

การได้รับความคุ้มครองจากผู้ว่าจ้าง คือ ถ้าเกิดอุบัติเหตุในระหว่างทำงานบ้านนั้น ๆ ผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาลให้แก่ทองสา

ทองสาพอใจในงานบ้าน คือ ความเป็นงานอิสระ แรงจูงใจต่อการประกอบอาชีพ คือ ทำงานได้สำเร็จ และได้รับค่าตอบแทนค่าการทำงาน

เงื่อนไขการทำงานบ้าน คือ ทำความสะอาดบ้านให้เรียบร้อย รักษาทรัพย์สินของนายจ้างไม่ให้เสียหาย ทำความสะอาดบ้านให้เป็นที่พอใจแก่นายจ้าง ถือได้ว่าเป็นความท้าทายจากการทำงานได้

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิตของทองสา คือ การทำงานบ้านมีส่วนสำคัญให้ทองสาได้สอนงานบ้านแก่บุตร และมีโอกาสได้ดูแลบุตร

การเข้าถึงบริการสังคมของทองสา คือ รับการรักษาพยาบาลการประกันสุขภาพ 30 บาทรักษาทุกโรค แต่ข้อจำกัดด้านภูมิฐานะ ที่ต้องไปใช้สิทธิที่ต่างจังหวัดตามที่ตั้งของภูมิฐานะ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการรักษาพยาบาล เมื่อทองสาเจ็บป่วยเล็กน้อย จะซื้อยามากินเองหรือตรวจรักษาที่คลินิกใกล้บ้านเพราะสะดวกและไม่เสียเวลามาก ทองสาไม่รับการรักษาที่โรงพยาบาลเพราะเสียค่าเดินทางและค่ารักษาพยาบาล

ทองสาต้องการให้รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับเป็น 12 ปี และรับรองด้านการงานเมื่อจบการศึกษา ผู้ปกครองรับผิดชอบค่าใช้จ่ายศึกษาเล่าเรียนในจำนวนที่น้อยหรือรัฐให้ทุนการศึกษาในระดับการศึกษาภาคบังคับ ด้านสถานที่นั้นธนาคาร ควรจัดสถานที่นั้นธนาคารในพื้นที่ชุมชนและมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบทำความสะอาด บริเวณสวนสาธารณะควรได้รับการดูแลให้สะอาด เดินทางได้สะดวก พร้อมทั้งมีอุปกรณ์และของเล่นเด็ก ทองสาความคาดหวังว่าบุตรจะได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งเมื่อจบการศึกษาจะได้ทำงานและมีรายได้เป็นของตนเอง และเลี้ยงดูตนเป็นอย่างดีเหมือนที่ตนเลี้ยงดูบุตร ทองสาวางแผนในอนาคตไว้ว่า จะพยายามให้

การศึกษาแก่บุตรในระดับปริญญาตรี และประกอบอาชีพซักรีดและเลี้ยงเด็กต่อไปเรื่อย ๆ ถ้า ลูกค้าให้ความไว้วางใจแก่ของสา

กรณีศึกษาที่ 10 อรสา

อรสาประกอบอาชีพนวดแผนโบราณตามบ้าน อายุ 35 ปี จบการศึกษาระดับชั้น ประถมศึกษา ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนทางภาคอีสาน ลูกสาวอายุ 12 ปี สุขภาพแข็งแรง อาศัยอยู่ ห้องแถวกับบุตร ลักษณะห้องไม่สะอาดเรียบริ้ว รกรุงรัง วางของเครื่องใช้ไม่เป็นระเบียบ

อรสามีสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง เพราะการการพักผ่อนไม่เพียงพอทำให้มีอาการเป็นหวัด คัดจมูก รับประทานอาหาร รับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ โดยการกินข้าวเป็นหลัก เลือกรับ อาหารที่มีราคาถูกเป็นสำคัญ

อรสามีรายได้ประมาณเดือนละ 8,000 บาท ค่าเช่าบ้านประมาณเดือนละ 2,000 บาท และค่าใช้จ่ายบุตรประมาณ เดือนละ 1,000 บาท

บทบาทการดูแลบุตรของอรสา คือ ให้การอบรมบุตร ให้การศึกษา สั่งสอนเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน ประพฤติปฏิบัติตามศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม สอนให้มีความใฝ่ใฝ่ต่อผู้อื่น สอนบุตรเรื่องเพศสัมพันธ์ พูดจาที่ไพเราะ ไม่พูดคำหยาบคาย อรสาบอกว่า “ไม่มีเงินให้ลูกเรียน พิเศษ หรือใช้จ่ายอย่างคนอื่นเขา เงินซื้ออาหารที่อร่อย ๆ ให้เขากิน บางครั้งต้องไปยืมเงินเพื่อน บ้านเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่าย บอกลูกให้เขาตั้งใจเรียน ฝึกลูกให้ไปโรงเรียนด้วยตนเอง” และได้ทำ กิจกรรมต่าง ๆ กับบุตร เช่น สอนการบ้านบุตร

สาเหตุการเป็นมารดาที่เลี้ยงบุตรตามลำพังเพราะหย่า เนื่องจากต้องการของทั้งฝ่าย ไม่ตรงกัน ฝ่ายชายไม่ยอมทำงาน ชอบกินเหล้า (เพื่อนบ้านบอกว่าทั้งคู่ไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน)

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ลำบากหรือคับขัน คือ เพื่อนบ้านที่เช่าห้องอยู่ติดกับอรสา อรสาจะปรึกษาปัญหาส่วนตัว ๆ กับเพื่อนบ้าน และ บางครั้งที่อรสาฝากให้เพื่อนบ้านช่วยเลี้ยงลูกให้แก่อรสา ในเรื่องการเงินนั้น อรสาขอยืมจากเพื่อน บ้านหรือเจ้านั้นนอกระบบ และนำมาใช้คืนให้ทีหลังพร้อมดอกเบี้ย

ปัญหาที่อรสากังวล คือ ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย เพราะค่าครองชีพที่มากขึ้นในแต่ละวัน แต่รายรับที่ได้รับเท่าเดิม และค่าเล่าเรียนของบุตร อรสาแก้ปัญหาด้วยวิธี การทำงานเพิ่มเวลา ทำงานมากขึ้น ปัญหาด้านการทำงาน คือ ลูกค้าที่มานวดมีจำนวนน้อยลงเรื่อย ๆ ส่งผลต่อรายได้

ปัญหาการศึกษาบุตร เพราะบุตรเรียนหนังสือไม่เข้าใจ วิธีการแก้ปัญหา คือ การให้ บุตรเรียนพิเศษในโรงเรียน

เหตุผลในการเลือกประกอบอาชีพอิสระ เพราะสามารถดูแลบุตรได้อย่างเต็มที่ มีเวลาอยู่กับใกล้ชิดบุตร มีอิสระในการทำงาน อรสาบอกว่า “ไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่มีความรู้ ไม่กล้าไปสมัครงาน กลัวเขาไม่รับ ตนเองไม่ชอบทำงานที่มีคนมาคุม อยากทำงานที่อิสระ”

สภาพการทำงาน เป็นลักษณะงานไม่ต่อเนื่องงาน เวลาทำงาน 09.00-20.00 น. ทุกวันทำงานโดยไม่มีวันหยุด ลักษณะงาน คือ การกด ปีบ นวดตามบริเวณร่างกายของลูกค้า และการนวดประคบสมุนไพร

สภาพแวดล้อมของการทำงานของอรสา บริเวณบ้านของลูกค้าที่ต้องการใช้บริการนวดแผนโบราณของอรสา สภาพบ้านของลูกค้าโดยทั่วไปจะสะอาด และจัดเป็นระเบียบ

ความยุติธรรมที่อรสาได้รับจากการประกอบอาชีพนวดแผนโบราณ คือ ค่าตอบแทนจากการนวด และเวลาที่นวดให้แก่ลูกค้า

การมีส่วนร่วมตัดสินใจประกอบอาชีพนวดแผนโบราณ คือ การได้มีโอกาสลูกค้า การเลือกสถานที่ในการนวด ทั้งในบริเวณบ้านลูกค้าและบ้านของตนเอง

ความพึงพอใจต่อการนวดแผนโบราณ คือ เป็นงานอาชีพอิสระไม่กีดกันในด้านสถานภาพสมรสและเพศ สามารถทำได้ด้วยตนเอง และได้รับค่าตอบแทนจากการทำงาน

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิตของอรสา มีโอกาสเลือกเวลาทำงานด้วยตนเอง และมีโอกาสได้ใกล้ชิดลูกและดูแลลูกด้วย ความพอใจต่องานนวดแผนโบราณ คือ ทำงานด้วยความอิสระ ลักษณะงานที่ไม่ต้องอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้อื่น ความภูมิใจต่องาน คือ ประกอบอาชีพอิสระเป็นงานที่สุจริต

การเข้าถึงบริการสังคม อรสาได้รับการรักษาพยาบาลการประกันสุขภาพ 30 บาทรักษาทุกโรค โดยการใช้สิทธิรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ ส่วนมากไม่ค่อยเจ็บป่วยหรือเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย ก็จะใช้บริการคลินิกใกล้บ้านเพราะสะดวก และรวดเร็ว ด้านนันทนาการ ใช้บริการของสวนสาธารณะเพื่อออกกำลังกายและพักผ่อนเมื่อว่างจากการทำงาน และการฝึกอบรมอาชีพนวดแผนไทยที่กรมพัฒนาฝีมือแรงงานจัดให้แก่สตรีที่ต้องการฝึกอาชีพ

อรสาต้องการให้รัฐส่งเสริมการศึกษาแก่บุตร ให้บุตรเรียนฟรีจนเรียนจบการศึกษา ระดับปริญญาตรี และจัดการศึกษาภาคบังคับในระดับปริญญาตรี รับการรักษาพยาบาลฟรี โดยรัฐเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด รัฐควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพอนามัยฟรี และตรวจสุขภาพประจำปี จัดบริการด้านสาธารณสุขที่สะดวก อย่างทั่วถึงและครอบคลุม ด้านการนันทนาการ ควรจัดให้มีสถานบริการด้านการออกกำลังกายค่าใช้จ่ายน้อย จัดการอบรมฝึกอาชีพใหม่ ๆ และพัฒนาและเพิ่มเติมเนื้อหาและหลักสูตร และการพัฒนาการจัดอบรมและอาชีพ อรสาคาดหวังว่า

บุตรจะเป็นคนดีของสังคมด้วยการอบรมสั่งสอนบุตรด้วยตนเองด้วยการอบรมสั่งสอนบุตรด้วยตนเอง และได้รับการช่วยเหลือด้านการศึกษา และรักษาพยาบาลจากรัฐ

กรณีศึกษาที่ 11 วัฒนา

วัฒนาลูกจ้างบริษัทเอกชน อายุ 42 ปี จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนภาคกลาง มีลูกชาย 2 คน ลูกคนโตอายุ 20 ปี และคนเล็กอายุ 7 ขวบซึ่งอาศัยอยู่กับวัฒนา บุตรทั้งสองมีสุขภาพกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ตำแหน่งงานของวัฒนา คือ เจ้าหน้าที่ติดต่อประสานงานทั่วไป

วัฒนามีสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง มีผื่นตามบริเวณผิวหนัง มีอาการคันที่ศีรษะ และปวดหัวข้างเดียวบ่อย ๆ

วัฒนารับประทานอาหารวัน 3 มื้อ โดยรับประทานข้าวเป็นหลัก รับประทานไม่ตรงเวลา ประกอบอาหารรับประทานเอง เลือกซื้ออาหารที่มีราคาถูกเป็นหลัก

สาเหตุการเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง เพราะหย่า เนื่องจากความไม่เข้าใจกัน ความต้องการของบุคคลทั้งสองฝ่ายไม่ตรงกันและการแยกทางกันอยู่ เมื่อวัฒนาอายุประมาณ 38 ปี แต่อดีตสามีและวัฒนา ติดต่อกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันกับบุตรด้วยดี

บทบาทในฐานะมารดา คือ อบรมสั่งสอนลูก ให้ความรักต่อบุตร ให้สิ่งที่บุตรต้องการมากที่สุด ไม่พูดหรือบอกรถต่าง ๆ ที่ไม่ดีเกี่ยวกับบิดาของบุตร วิธีการเลี้ยงบุตร คือ ให้เรียนรู้ด้วยตนเอง สอนให้รู้จักคิด ทำให้ดู ยกตัวอย่างให้เห็นในสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ

ปัญหาที่วัฒนากังวล คือ ลูกคนเล็กซุกซนและมีความอยากรู้อยากเห็น อยากทำในสิ่งห้าม วัฒนาแก้ปัญหา คือ ให้ลูกเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เมื่อเกิดความผิดพลาดจากการกระทำนั้น ๆ แนะนำให้นำความผิดพลาดนั้นมาเป็นบทเรียน ลูกชายคนโตพาเพื่อนสาวมานอนที่บ้าน บ่อย ๆ วัฒนาแก้ปัญหา คือ ให้ลูกเลือกระหว่างแต่งงานหรือเลือกเรียนหนังสือ ส่วนลูกชายคนเล็กจะกังวลเรื่องโภชนาการ ลูกจะไม่ยอมกินข้าวหรือกินน้อยมาก ร่างกายซูบผอม หน้ายาว

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนแก่วัฒนาในสภาวะที่ลำบากหรือคับข้องใจ คือ เพื่อนร่วมงานและนายจ้าง เช่น การช่วยเหลือให้ยืมเงินในสภาวะที่ขัดข้อง หรือช่วยเหลือด้านการรับผิดชอบงาน การทำงานแทนเมื่อต้องนำบุตรไปพบหมอในยามที่ลูกไม่สบาย ในบางครั้งก็จำเป็นต้องฝากลูกไว้กับเพื่อนบ้าน เมื่อต้องไปติดต่อกันเมื่อกับบ้านไม่ตรงเวลา ซึ่งต้องจ่ายค่าอาหารและค่าขนมให้กับลูก และต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูลูกให้แก่เพื่อนบ้านด้วยถึงแม้ว่าเพื่อนบ้านปฏิเสธไม่รับก็ตาม

วัฒนามีรายได้ของประมาณเดือนละ 12,000 บาทและรายได้อื่นที่รับจากการติดต่อขายทัวร์ให้แก่ลูกค้าต่างประเทศ หรือการเป็นนายหน้าขายตัวเครื่องบินประมาณเดือนละ 10,000 บาท และรายจ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ได้แก่ ค่าเช่าบ้านเดือนละ 2,500 บาท ค่าใช้จ่ายเดือนละของลูกค้าคนโต 3,000 บาท และลูกค้าคนเล็ก 1,500 บาท

สภาพการทำงานของเป็นงานประจำ ทำงานในวันจันทร์-ศุกร์ เวลาทำงาน 08.00-17.00 น. ความรับผิดชอบงาน การติดต่อนำเข้าและส่งออกของสินค้าในบริษัทและการทำใบอนุญาตการทำงานให้แก่นายจ้างและพนักงานในบริษัทที่ศึกษาดูงาน การฝึกอบรมและทำงานในต่างประเทศ การทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทนำเข้า-ส่งออกสินค้าของกล่องวงจรปิดในทั้งในและนอกอาคาร

รูปแบบและลักษณะงาน นำข้อมูลของสินค้าไปแสดงต่อกรมศุลกากร ให้สามารถนำเข้า-ส่งออกสินค้านั้น ๆ ได้ และการยื่นหนังสือขออนุญาตให้นายจ้างเข้ามาทำงานภายในประเทศได้

ปัญหาการทำงาน คือ ไม่สามารถรับสินค้าที่ส่งมาจากต่างประเทศได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ทำให้บริษัททำให้ต้องจ่ายค่าโกดังเพิ่มแก่ศุลกากรและงานนั้น ๆ ล่าช้า วัฒนากล่าวว่า “ทำงานร่วมกันหลายคน ขาดการประสานงานหรือให้ความร่วมมือระหว่างกัน ทำให้เกิดการ ทำงานที่ผิดพลาดได้ ถ้างานที่ทำผิดพลาดบ่อย ๆ ทำให้เราเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายต่องาน” วัฒนากล่าวถึงปัญหาการทำงานด้วยวิธี ติดต่อให้บริษัทเอเยนต์นำเข้า-ส่งออกรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่ล่าช้าจากการนำเข้า-ส่งออกและช่วยจ่ายค่าระวางสินค้าบางเล็กน้อย บางครั้งก็ประสบความสำเร็จ แต่บางครั้งไม่ประสบความสำเร็จ และขอวีซ่าให้แก่พนักงานเพื่อไปดูงานที่ต่างประเทศที่ล่าช้า แก้ปัญหาด้วยวิธี ขอให้พนักงานส่งเอกสารให้ครบ

สภาพแวดล้อมและความปลอดภัยในการทำงาน คือ ภายในสำนักงานของวัฒนาไม่แบ่งเป็นแผนก และจัดของไม่เป็นระเบียบ ทุกคนในสถานที่ประกอบกรของทำงานร่วมกัน ทั้งวิศวกร พนักงานบัญชี พนักงานฝ่ายผลิต และวัฒนา ทำให้รู้สึกอึดอัด ไม่สะดวกในการทำงาน พนักงานฝ่ายผลิตที่ประกอบแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องใช้สารตะกั่ว เก็บอุปกรณ์ทำงานไม่เป็นระเบียบ วัฒนาความกังวลว่า เมื่อสารตะกั่วเข้าสู่ร่างกายจะทำให้เกิดอาการคันตามผิวหนัง และไม่มีอุปกรณ์ในการป้องกันใด ๆ ที่หน่วยงานได้จัดให้แก่พนักงาน มีเสียงที่ดังจากเครื่องบรรจุสินค้าเครื่องเจาะแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ มีทางหนีไฟ

วัฒนาศึกษาหาหนทางหลีกเลี่ยงการมีปัญหากับเพื่อนร่วมงาน เพราะต้องการหาทุนเพื่อประกอบอาชีพส่วนตัว และทำงานให้อยู่ในหน่วยงานได้นานที่สุด

วัฒนาได้รับเป็นธรรมในการทำงาน คือ ความไม่เลือกปฏิบัติเพราะสถานภาพสมรส และเพศ ได้รับค่าตอบแทนที่เท่ากันในตำแหน่งเดียวกัน และการจ่ายค่าตอบแทนที่ตรงเวลา

วัฒนามีส่วนร่วมตัดสินใจในสถานประกอบการ คือ ตัดสินใจซื้ออุปกรณ์สำนักงานด้วยตนเอง

ความท้าทายหรือความแปลกใหม่ที่ได้รับจากการทำงาน คือ ได้ติดต่อและพูดคุยลูกค้าทางโทรศัพท์ ซึ่งการติดต่อนี้ต้องแรงจูงใจและโน้มน้ำหนักคำให้มาซื้อสินค้าในบริษัท

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ คือ ใช้ความถนัดและได้ใช้ภาษาในการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ชอบและมีความพอใจมากและถือว่าเป็นงานที่ทำขายสำหรับ ความพึงพอใจในการทำงานสามารถรับผิดชอบต่องานได้ดี แต่ไม่อยู่ในขั้นที่ดีมาก ค่อนข้างพอใจเพราะเป็นงานที่สามารถทำสำเร็จด้วยดี

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิตของ ด้านลักษณะงานที่รับผิดชอบ นำความรับผิดชอบจากลักษณะของงานเพื่อมาใช้กับลูก คือ การสอนภาษาอังกฤษให้แก่ลูก และชั่วโมงการทำงานที่แน่นอน ทำให้มีเวลาอยู่ใกล้ชีวิตบุตร

การเข้าถึงบริการสังคมของวัฒนา คือ ได้รับค่าเลี้ยงดูบุตรในกรณีที่ยังไม่เกิน 6 ขวบ รักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยของกองทุนประกันสังคม ด้านนันทนาการ การใช้บริการสวนสาธารณะ ออกกำลังกาย

สวัสดิการที่สถานประกอบการจัดให้ ได้แก่ น้ำดื่มสะอาด และอุปกรณ์ปฐมพยาบาล เบื้องต้น ห้องน้ำสะอาด เงินโบนัสหนึ่งเดือนของเงินเดือนเมื่อสิ้นปี และการตรวจสุขภาพประจำปี 1 ครั้งต่อปี

วัฒนาต้องการให้รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับในระดับปริญญาตรีโดยไม่ต้องมีค่าใช้จ่าย ด้านสุขภาพอนามัย จัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีฟรี จัดบริการสาธารณสุขเคลื่อนที่ จัดให้ซื้อที่อยู่ในราคาถูกลง และจัดสถานที่นันทนาการอย่างทั่วถึง วัฒนาเสนอว่า รัฐควรส่งเสริมการศึกษาเด็กตั้งแต่วัยก่อนเรียน สนับสนุนการศึกษาอาชีพ และให้ทุนและอุปกรณ์การศึกษา และจัดบริการสาธารณสุขในลักษณะการให้บริการฟรี และปรับปรุงเรื่องบริการ วัฒนาวางแผนไว้ว่า อยากที่มีร้านอาหารตามสั่งเล็กๆ หนึ่งแห่งหนึ่ง หรือการประกอบอาชีพทั่วๆไปตามเดิมที่เคยทำมาก่อนที่แยกกับบิดาของเด็ก และความคาดหวังต่อบุตร บุตรของประกอบอาชีพสุจริตและมีรายได้สามารถรับผิดชอบตนเองได้

กรณีศึกษาที่ 12 ไพริน

ไพรินลูกจ้างบริษัทเอกชน อายุ 36 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีลูกสาว 2 คน โตอายุ 15 ปี และคนเล็ก อายุ 4 ขวบ บุตรทั้งสองสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว อาศัยอยู่ห้องแถวกับลูกสาวจำนวน 2 คน

ไพรินมีสุขภาพแข็งแรงไม่มีโรคประจำตัว

ไพรินรับประทานวันละ 2 มื้อ โดยกินข้าวเป็นหลัก เลือกซื้ออาหารที่มีราคาถูกเป็นหลัก เพราะประหยัด

ไพรินมีรายได้เดือนละประมาณ 7,000 บาท และรายได้อื่น ๆ ประมาณ 1,000 บาท จากการทำงานแม่บ้านของ การรับงานปักเลื่อม มุก ลูกไม้ชุดแต่งงานและการสอยผ้า มีภาระผ่อนชำระหนี้กับธนาคารการเกษตรและสหกรณ์จำนวนเงิน 20,000 บาทต่อปี เพราะกู้เงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าใช้จ่ายเดือนละของบุตร เดือนละ 3,000 บาท

ผู้ให้ความช่วยเหลือ อุปถัมภ์เลี้ยงลูกของไพริน คือ พี่สาว และญาติทางสามี ที่ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ กับบุตร เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าเสื้อผ้า ค่าอาหารแก่บุตร ช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตรและสนับสนุนค่าเล่าเรียน และเพื่อนร่วมงานที่ช่วยเหลือไพรินด้านการทำงาน และช่วยแก้ปัญหาการทำงาน เพื่อนร่วมงานทุกคนจะให้ความช่วยเหลือเรื่องงานและสนับสนุนงานพิเศษให้ไพรินมีรายได้เสริม

บทบาทในฐานะมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังของไพริน คือ ให้การศึกษา เลี้ยงดูบุตร พูดคุยกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ ถามความรู้สึก ความต้องการของลูก กอดลูก และไม่ลงโทษด้วยการทำร้ายร่างกายลูก ให้ลูกไม่รู้สึกอ้างว้าง และทุกสิ่งแก่ลูก

ความเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังของไพริน เพราะหม้าย เนื่องจากสามีเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ

การทำความสะอาดบริเวณสตูดิโอภาพถ่ายของไพริน เวลา 09.00-19.00 น. ทำงานวันจันทร์-เสาร์ หยุด 1 วัน เป็นลักษณะงานประจำ รูปแบบและลักษณะงาน คือ การกวาดถูก บัดฝุ่น ทำสะอาดห้องทำงาน อุปกรณ์สำนักงาน และบริเวณรอบ ๆ สถานที่ทำงาน

สภาพแวดล้อมในการทำงาน คือ ห้องทำงานที่สะอาด จัดเป็นระเบียบ ไม่ร้อน และแสงสว่างเพียงพอ

ไพรินได้ตระหนักเสมอว่า จะต้องทำงานเพื่อมีรายได้นำมาเลี้ยงดูบุตร และตนเองไม่ได้เรียนหนังสือด้วย พยายามหลีกเลี่ยงการมีปัญหากับเพื่อนร่วมงาน ไพรินปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของสถานประกอบการ เพราะไม่ต้องการให้เจ้านายไล่ออก

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ คือ ต้องการงานและประกอบอาชีพที่ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่คดโกง ความพึงพอใจในการทำงาน เพราะการทำงานแม่บ้านและการรับปักเสื้อผ้า มุก ลูกไม้ บนชุดแต่งงานและการสอยผ้าจะทำให้ได้เรียนรู้การทำงานเพื่อนำไปเป็นอาชีพในอนาคตด้วย

ไพรินไม่แสดงบทบาทและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในสถานประกอบการ เพราะคิดว่าการแสดงบทบาทต่าง ๆ อาจสร้างความไม่พอใจแก่เพื่อนร่วมงาน

ความสัมพันธ์ระหว่างวงจรชีวิตกับการทำงาน ไพรินใช้เวลาว่างหลังจากเลิกงานเพื่อเยี่ยมลูกสาวที่อยู่ต่างจังหวัด เวลาว่างส่วนใหญ่ไพรินรับงานสอยผ้ากลับมาทำที่บ้าน ไพรินนอนหลับประมาณวันละ 6 ชั่วโมง

การเข้าถึงบริการสังคมของไพริน ได้รับรักษาพยาบาลของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยไม่ต้องจ่ายค่าใช้จ่าย ได้รับเบี้ยเลี้ยงในการเข้าร่วมประชุมของกลุ่ม อสม. และได้รับส่วนลดของค่าบริการรถไฟธรรมดาร์้อยละ 50 แต่ภายหลัง การรักษาของ อสม. มีข้อจำกัดด้านอายุของสมาชิก คือ ผู้รับการรักษาของ อสม. ฟรี ต้องเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี สำหรับผู้ถือบัตร อสม. จะได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลของบุตรฟรี การรับการรักษาของ อสม. มีข้อจำกัด คือ ต้องรับการรักษาในพื้นที่จังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่นั้น ๆ และค่าทดแทนกรณีเสียชีวิตของอดีตสามีจากกองทุนประกันสังคมในกรณีที่คู่สมรสผู้ส่งเงินประกันสังคมเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ และค่าเลี้ยงดูบุตร กรณีที่อายุไม่เกิน 6 ขวบ

สวัสดิการที่สถานประกอบการจัดให้แก่ไพริน คือ การตรวจสุขภาพประจำปี เงินโบนัส ค่าเบี้ยขยัน น้ำดื่มสะอาด อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น ห้องน้ำสะอาด การลาเนื่องด้วยบุพการีเสียชีวิต สามารถลาได้ 7 วันโดยได้รับค่าจ้าง การลาบวชและการลาแต่งงาน สถานประกอบการให้สิทธิลาได้ 5 วัน โดยได้รับค่าจ้าง การรับค่าคอมมิชชั่นของยอดขายรวมเดือนละ ร้อยละ 10 การทำงานในวันหยุดโดยได้รับค่าแรงเท่ากับค่าแรงปกติ การทำงานโดยไม่ขาด ไม่ลา และไม่หยุด จะได้รับค่าจ้างเพิ่มเติมเดือนละ 500 บาท

ไพรินวางแผนอนาคตไว้ว่า อยากมีกิจการร้านอาหารตามสั่งเป็นของตนเอง หรือการเป็นช่างตัดเย็บเสื้อผ้า การได้รับการดูแลจากลูกสาวทั้งสอง เมื่อบุตรจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี อยากให้บุตรประสบความสำเร็จด้านการศึกษา ให้บุตรได้มีวิชาความรู้ เพื่อที่บุตรจะสามารถเอาตัวรอดในสังคมได้และหาเลี้ยงชีพด้วยตนเอง

ไพรินคาดหวังว่า อยากทำงานจนกระทั่งเกษียณอายุการทำงาน เพื่อได้รับความช่วยเหลือในยามชราจากกองทุนประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน สามารถใช้ความสามารถที่มีอยู่ในยามชราภาพทำงานเล็กน้อยเพื่อให้มีรายได้ ด้านการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ การรับ

การช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ด้านการมีงานทำ การประกันอายุการทำงานนั้น ๆ และการประกันรายได้ขั้นต่ำจากการทำงานให้เท่าเทียมกันทั้งชายและหญิง ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจัดสวัสดิการให้แก่มารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง คือ การรักษาพยาบาลฟรีทั้งแม่และบุตร และการประกันการว่างงาน การส่งเสริมการศึกษาแก่บุตร

กรณีศึกษา 13 อูมา

อูมาลูกจ้างหน่วยงานราชการ อายุ 44 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนภาคกลาง มีบุตรหญิง อายุ 15 ปี สุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว อาศัยอยู่กับบุตร ตำแหน่งพนักงานธุรการ อูมามีบ้านเป็นของตัวเอง บ้านเดี่ยวสองชั้น บ้านจัดเป็นระเบียบ สะอาด

อูมามีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว

อูมารับประทานอาหารวันละ 3 มื้อ โดยกินข้าวเป็นหลัก รับประทานอาหารไม่ตรงเวลา เลือกรับประทานอาหารที่สะอาด ประกอบอาหารรับประทานเอง

ความเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังเพราะหย่า เนื่องจากการขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความไม่เข้าใจกันเรื่องเพศสัมพันธ์ การนอกใจคู่สมรส

บทบาทในฐานะมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง คือ เลี้ยงดูบุตรด้วยวิธีวางตัวเหมือนเป็นเพื่อน พูดคุยกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ ไม่ดุและไม่ลงโทษด้วยการทำร้ายร่างกายบุตร อยู่ใกล้ชิดบุตร เปิดโอกาสให้บุตรและบิดาของบุตรได้มีโอกาสได้พบกันบ้าง

อูมามีรายได้ประมาณเดือนละ 12,500 มีรายได้อื่น ๆ ได้แก่ ค่าเช่าบ้านที่ต่างจังหวัด 6,000 บาท เดือนละ ค่าใช้จ่ายเดือนละของบุตรประมาณเดือนละ 7,000 บาท

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนอูมา คือ อดีตสามี ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของบุตร อูมาปรึกษาปัญหาปัญหาส่วนตัวและปัญหาการทำงานกับบุคคลในครอบครัว ได้แก่ พี่สาว น้องสาว และน้องชาย เพราะบุคคลในครอบครัวของมีความเข้าใจต่อสถานภาพสมรสของอูมา “บุตรเรียนหนังสืออย่างหนัก ทำการบ้านมาก แต่ละวันลูกคลุกคลีอยู่กับการบ้านรายงานและการเรียนพิเศษ วิธีการอบรมสั่งสอน คือ สอนให้เขารู้จักการใช้เวลาว่างและทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การออกกำลังกายจะทำให้ร่างกายแข็งแรง การเล่นดนตรีหรือฟังเพลงจะทำให้รู้สึกผ่อนคลาย”

การทำงานของอูมา ลักษณะงานเป็นงานประจำ ทำงานวันจันทร์-ศุกร์ เวลาทำงาน 08.00-16.30 น. การรับ-ส่งหนังสือราชการภายนอกและหนังสือภายใน รูปแบบและลักษณะงานร่างหนังสือภายใน ระหว่างหน่วยงานเดียวกัน เช่น สำนัก ส่วน และฝ่าย และหนังสือภายนอกหนังสือราชการระหว่างหน่วยงาน เช่น กระทรวง กรม เป็นต้น

สภาพปัญหาที่เกิดจากการทำงาน คือ ขาดการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน ภายนอก ชัดแย้งภายในระหว่างบุคคลกับบุคคล ชัดแย้งระหว่างบุคคลกับสถานประกอบการ เพราะสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานนั้น ๆ อูมาบอกว่า “พูดคุยทางโทรศัพท์ ทำให้เกิดการสื่อสารกันผิดบ่อย ๆ เวลาผ่านไปสามวัน ยังต้องกลับมาคุยเรื่องเดิมอีก เป็นลักษณะการทำงาน ซ้ำ ๆ ซาก ๆ” บางครั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการทำงานมีผลให้มีความเครียด แต่เป็นเพียง ระยะเวลาสั้น เมื่อสามารถแก้ปัญหาจากการทำงานได้ ทำให้นำความผิดพลาดจากการทำงาน นั้น ๆ มาแก้ไขการทำงานต่อไปในคราวหน้า วิธีแก้ปัญหาจากการทำงานของอูมา คือ ขอความร่วมมือเป็นอดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการประสานงานกับเรื่องที่เกี่ยวข้อง หรือติดต่อประสานงานด้วยตัวของด้วยตนเอง ที่ไม่ใช้การติดต่อผ่านเครื่องโทรศัพท์ หรือติดต่อทาง โทรศัพท์

ปัญหาที่อูมาไม่พอใจในสถานประกอบการ คือ หน่วยงานบรรจุตำแหน่งให้แก่พนักงาน ในหน่วยงานไม่ตรงกับระดับการศึกษา ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการทำงานนั้น ๆ ได้รับต่ำกว่าระดับ การศึกษา หน่วยงานไม่ได้แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงการบรรจุตำแหน่งงานหรืออัตราค่าจ้างแต่อย่าง ใด และโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งค่อนข้างที่น้อย

อูมามีส่วนร่วมในการตัดสินใจจากการทำงาน คือ สามารถตัดสินใจในลักษณะของ งานที่รับผิดชอบด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่ค่อนข้างพอใจจากลักษณะงาน และได้รับความไว้วางใจจาก หัวหน้างานเกี่ยวกับการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเต็มที่ หน่วยงานให้ลูกจ้างทำงานตามความถนัด และความสนใจ ด้านการสนับสนุนการทำงานของหน่วยงาน ให้โอกาสพนักงานได้เข้ารับ การศึกษาและฝึกอบรมในระยะสั้น การเข้าร่วมประชุมสัมมนา เป็นสิ่งจูงใจต่อการทำงานในสถาน ประกอบการและมีความพอใจในระดับดีต่อสิ่งที่หน่วยงานให้แก่พนักงาน

สภาพแวดล้อมการทำงาน คือ บุคคลภายในหน่วยงานและนอกหน่วยงาน ทั้งการ ติดต่อกับเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และเอกสาร/หนังสือราชการต่าง ๆ

ความท้าทายจากการทำงาน คือ ติดต่อกับหน่วยงานหรือบุคคลได้สำเร็จในขณะที่ไม่ รู้จักหน้าตา ซึ่งเป็นสิ่งที่พอใจกับลักษณะและความท้าทายของงาน

สภาพแวดล้อมการทำงานของอูมา คือ อุปกรณ์สำนักงานไม่เพียงพอ บางครั้งทำให้ การทำงานของเกิดความล่าช้าบ้าง ไม่มีเสียงดังรบกวน และไม่มึนลภาวะใด

การเข้าถึงบริการสังคมของอูมา คือ ใช้พื้นที่สวนสาธารณะออกกำลังกาย ใช้บริการ สาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา สวัสดิการที่หน่วยงานจัดให้ คือ ตรวจร่างกายประจำปี เบิกค่า รักษาพยาบาลจากหน่วยงานของภาครัฐได้ทั้งหมดเท่าที่จ่ายจริงทั้งตนเอง บุตร และบิดามารดา

เบิกค่าศึกษาเล่าเรียนบุตรได้บางส่วน ความประทับใจที่มีจากการรับบริการของหน่วยงานรัฐ คือ พนักงานที่ทำหน้าที่ให้บริการนั้น ๆ ให้บริการที่สุภาพ อูมาต้องการให้รัฐจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้ ครั้งหนึ่ง กรณีที่รับการตรวจรักษาจากสถานพยาบาลของหน่วยงานเอกชน บริการสังคมที่หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนควรจัดให้กับประชาชน คือ ห้องสมุดจำนวนมาก และเพียงพอแก่ความต้องการใช้บริการ และสถานที่พักผ่อน และออกกำลังกาย ที่ร่มรื่นสะอาด สะดวกแก่การเดินทางและมีความปลอดภัยแก่การใช้บริการ

อูมาความคาดหวังต่อหน่วยงานว่า จะได้รับการบรรจุและแต่งตั้งจากหน่วยงานให้ตรงกับระดับการศึกษา และได้รับค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น หน่วยงานจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์การทำงานครบถ้วนและเพียงพอเพื่อใช้ในการทำงาน อูมาวางแผนไว้ว่า จะทำงานต่อไปเรื่อย ๆ จนเกษียณอายุ และมีกิจการเล็ก ๆ เป็นของตนเอง อูมาเสนอว่า รัฐควรจัดบริการด้านสาธารณสุขที่ให้การบริการที่สะดวก รวดเร็ว การจัดหาสถานที่ออกกำลังกายที่สะดวกแก่การเดินทางมาใช้บริการ

กรณีศึกษาที่ 14 สุพร

สุพร ลูกจ้างหน่วยงานราชการ อายุ 39 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ภูมิลำเนาเดิมเป็นภาคกลาง มีบุตร 2 คน ได้แก่ ลูกชายอายุ 19 ปี และลูกสาว อายุ 16 ปี ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล มีบ้านสองชั้นเป็นของตนเอง บ้านสะอาดเรียบร้อย จัดเป็นระเบียบ

สุพรมีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว

สุพรรับประทานอาหารวันละ 3 มื้อ โดยกินข้าวเป็นหลัก รับประทานอาหารตรงเวลา เลือกซื้ออาหารที่สะอาดเป็นหลัก ประกอบอาหารรับประทานเอง

รายได้เดือนละ 17,800 บาท เดือนละ และรายได้อื่น ๆ ประมาณ 20,000 บาท ค่าใช้จ่ายเดือนละของบุตร ประมาณเดือนละ 7,000 บาท

บทบาทในฐานะมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง คือ ให้ความรักแก่บุตรอย่างเต็มที่ สอนให้บุตรคิดเป็นทำเป็น อบรมสั่งสอนในเรื่อง จารีต ประเพณี วัฒนธรรม แนะนำสิ่งถูกต้องให้แก่บุตร ให้โอกาสแก่บุตรได้เลือกและตัดสินใจทำด้วยตนเอง สุพรบอกว่า “ลูกชายไปทำอะไรรอบบ้านเรา ไม่สามารถรู้ได้ ว่าเขาทำอะไร อยู่ที่ไหน กับใคร แม่จะอนุญาตให้พาเพื่อนมาเที่ยวที่บ้านได้ เขาอยู่ในบ้านแม่ก็รู้จักเพื่อนเขาด้วย เพื่อได้รู้ว่าเขาทำอะไรบ้าง ส่วนลูกสาวแม่จะสอนเรื่องการวางตัวเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตร การเดินเข้าไปหาบุตรเองจะทำให้เรากับบุตรใกล้ชิดกัน เรื่องพ่อของเขาเราไม่กีดกันให้พ่อบุตรเขาพบกัน”

ความเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังเพราะการแยกทางกับสามี เนื่องจากความไม่เข้าใจกันของทั้งสองฝ่าย

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน คือ มารดา และน้องสาว ที่ให้ความช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหาหรือมีความลำบากใจในการทำงาน สุพรปรึกษาปัญหากับเพื่อนร่วมงาน สุพรแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง

สุพรทำงานเป็นลูกจ้างหน่วยงานราชการเพราะลักษณะงานที่มั่นคงและสวัสดิการที่ดี สุพรบอกว่า “เมื่อก่อนทำงานเป็นครีเอทีฟบริษัทโฆษณา เมื่อประสบภาวะหย่าร้าง แม่จ้างให้ลาออกจากบริษัทเอกชน เพื่อมาทำงานเป็นลูกจ้างของหน่วยงานราชการ ชีวิตการทำงานจะได้มั่นคง”

การทำงานของสุพร เป็นลักษณะงานประจำ ทำงานทุกวันจันทร์-ศุกร์ หยุดวันเสาร์และอาทิตย์ ลักษณะงาน บันทึกข้อมูลต่าง ๆ เช่น บันทึกข้อมูลปริมาณจราจร สถิติด้านจราจร หนังสือราชการ นอกจากงานประจำแล้ว โครงการที่รับผิดชอบเพิ่ม คือ งานสวนจราจรในโรงเรียนของพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ทำหน้าที่เป็นครูและสอนเรื่องการจราจรให้แก่เด็ก เป็นความท้าทาย ความแปลกใหม่ของงาน และความไม่ซ้ำซากจำเจของงาน เนื่องจากลักษณะงานที่หมุนเวียนเสมอ สุพรไม่รู้สึกรำคาญงานและภูมิใจกับหน้าที่รับผิดชอบ

ปัญหาการทำงาน คือ ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ขาดการประสานงานกันทำให้ทำงานได้ไม่ต่อเนื่อง การขาดการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานภายนอก ชัดแย้งภายในระหว่างบุคคลกับบุคคล ชัดแย้งระหว่างบุคคลกับสถานประกอบการ เพราะสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานนั้น ๆ สุพรบอกว่า “ขาดความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม การทำงานมันต้องรับผิดชอบร่วมกัน เธอเก่ง ฉันเก่ง ไม่รับผิดชอบร่วมกัน งานที่ทำสำเร็จได้ไม่ค่อยดี” เมื่อสามารถแก้ปัญหาจากการทำงานได้ ทำให้นำความผิดพลาดจากการทำงานนั้น ๆ มาแก้ไขการทำงานครั้งในอนาคต วิธีแก้ปัญหาจากการทำงานของสุพร คือ ขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ประสานงานกัน หรือติดต่อประสานงานด้วยตนเอง

การได้รับความคุ้มครองในด้านการทำงาน การได้รับความคุ้มครองในด้านค่าตอบแทนจากการทำงาน ซึ่งเมื่อลาออกจากหน่วยงาน หน่วยงานให้ผลตอบแทนโดยพิจารณาอายุการทำงาน และความคุ้มครองจากการทำงานนี้หน่วยงานได้มอบสิทธิการรับประโยชน์แก่บุคคลในครอบครัว

ความเป็นธรรมในการทำงาน คือ ในเรื่องของค่าตอบแทนจากการทำงาน โดยพิจารณาจากความสามารถในการปฏิบัติ ไม่เลือกปฏิบัติต่อเนื่องด้วย เพศ และสถานภาพสมรส

สุพรมีส่วนร่วมตัดสินใจในสถานประกอบการ คือ นำเสนอข้อมูลปริมาณจรรยา ตัดสินใจเลือกพื้นที่สวนสนามการจรรยาของกรุงเทพฯ และตัดสินใจเลือกพื้นที่สำรวจปริมาณ จรรยาด้วยตนเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิตของสุพร ด้วยทำงานเป็นลูกจ้างในหน่วยงาน ราชการเป็นลักษณะงานที่มีความมั่นคงสูง สุพรเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง ให้ความรัก อบรมสั่งสอน บุตรด้วยตนเอง และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนครอบครัวได้เป็นอย่างดี

สภาพแวดล้อมการทำงาน แสงสว่างที่เพียงพอ ไม่ร้อน และไม่มีเสียงรบกวน ภายใน ห้องทำงานที่สะอาด บางครั้งที่ต้องสำรวจพื้นที่สวนจรรยา สุพรต้องทำงานกลางแดดจ้า อากาศ ร้อน ฝุ่น ควัน และเสียง

การเข้าถึงบริการสังคม คือ ใช้พื้นที่สาธารณะออกกำลังกายกับบุคคลในครอบครัว ใช้ บริการสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา สุวีสดิการที่หน่วยงานจัดให้ คือ การตรวจร่างกาย ประจำปี เบิกค่ารักษาพยาบาลเท่าที่จ่ายจริงทั้งตนเอง บุตร และมารดา เบิกค่าศึกษาเล่าเรียนบุตร ได้บางส่วน ความประทับใจจากการรับบริการของหน่วยงานรัฐ คือ พนักงานที่ทำหน้าที่ให้บริการ นั้น ๆ ให้บริการที่สุภาพ การได้รับคำแนะนำที่ดี ๆ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เงินบำเหน็จกรณีที เกษียณอายุงาน

สุพรต้องการให้รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นระยะเวลา 16 ปี เป็นการศึกษาที่ ต่อเนื่องด้วย จัดบริการด้านสาธารณะสุขที่ให้บริการที่สะดวก รวดเร็ว ด้านสถานที่นันทนาการ ควรให้มีอย่างเพียงพอและครอบคลุมทุกพื้นที่ สุพรเสนอว่า รัฐควรให้ความสำคัญการศึกษาด้าน อาชีวศึกษา ด้วยการปรับปรุงหลักสูตร สนับสนุนทุนการศึกษา สุพรคาดหวังว่า รัฐจะปรับปรุง และพัฒนาบริการสังคมให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ และต่อเนื่ง สุพรวางแผนอนาคตว่า จะเลี้ยงบุตรทั้งสอง เป็นอย่างดี และสนับสนุนทุกอย่างให้บุตรอย่างเต็มที่

กรณีศึกษาที่ 15 ธดา

ธดา ลูกจ้างของหน่วยงานราชการ อายุ 42 ปี จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพ มีลูกชาย อายุ 11 ขวบ มีสุขภาพแข็งแรงและไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ พักอยู่กับบุตร เข้า ทาวน์เฮ้าส์ สะอาด และจัดเป็นระเบียบ

ธดามีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว

ธดารับประทานอาหาร 3 มื้อ โดยกินข้าวเป็นหลัก รับประทานอาหารไม่ตรงเวลา เลือ กซื้ออาหารที่สะอาด ประกอบอาหารรับประทานเอง

สาเหตุการเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังเพราะหย่า เนื่องด้วยการขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความต้องการของทั้งสองฝ่ายไม่ตรงกัน ความไม่เข้าใจกันเรื่องเพศสัมพันธ์ และการนอกใจคู่สมรส

บทบาทในฐานะมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง คือ พุดคุยกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ ไม่ดุและไม่ลงโทษด้วยการทำร้ายร่างกายบุตร อยู่ใกล้ชิดบุตร เปิดโอกาสให้บุตรและบิดาของบุตรได้มีโอกาสได้พบกันบ้าง นำบุตรมาพักผ่อนในพื้นที่สาธารณะ ให้โอกาสบุตรได้ตัดสินใจและเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง สอนเรื่องโทษของสิ่งเสพติด แนะนำเรื่องเพศศึกษาให้แก่บุตร

ธดารายได้ประมาณเดือนละ 17,000 บาท ค่าใช้จ่ายเดือนละของบุตร ประมาณเดือนละ 2,000 บาท

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนบุตร คือ บิดาของบุตร ซึ่งรับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาและค่าเลี้ยงดูบุตร ผู้ที่ให้การช่วยเหลือแก่เมื่อประสบปัญหาหรือมีความลำบากใจด้านงาน ธดาปรึกษากับเพื่อนร่วมงาน ด้านปัญหาส่วนตัว ปรึกษาน้องสาว พยายามแก้ปัญหาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง

การทำงานของธดา เป็นลักษณะงานประจำ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 08.00-16.30 น. รูปแบบและลักษณะงาน รับผิดชอบด้านการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนขั้น และการประเมินการปฏิบัติงานของบุตรจ้างในหน่วยงาน ตรวจสอบวันหยุด วันลา วันลาป่วยของพนักงานในหน่วยงาน

ปัญหาจากการทำงาน คือ พนักงานไม่ส่งเอกสารวันลาป่วย หรือส่งล่าช้า ทำให้การทำงานของธดาล่าช้าด้วย ธดาแก้ปัญหา คือ ขอความร่วมมือให้พนักงานในหน่วยงานส่งเอกสารหรือแจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานรับทราบ

ธดาได้รับความคุ้มครองในด้านการทำงาน คือ การได้รับความคุ้มครองในด้านค่าตอบแทนจากการทำงาน ซึ่งเมื่อลาออกจากหน่วยงาน หน่วยงานให้ผลตอบแทนโดยพิจารณาอายุการทำงาน

ความภูมิใจในสถานประกอบการ ธดาบอกว่า “ทำงานมาหลายอย่าง อยากทำงานที่มีความมั่นคง และได้รับการคุ้มครองในยามชราภาพ จึงเลือกทำงานเป็นลูกจ้างในหน่วยงานราชการ”

ธดาได้รับการปฏิบัติต่ออย่างเป็นธรรมในการทำงานหรือหน่วยงาน ในเรื่องของค่าตอบแทนจากการทำงาน โดยพิจารณาจากความสามารถในการปฏิบัติ ไม่เลือกปฏิบัติเพราะเพศ และสถานภาพสมรส

ดามีส่วนร่วมตัดสินใจในสถานประกอบการ คือ ตัดสินใจด้วยตนเองในหน้าที่ความรับผิดชอบ เช่น กำหนดการทดสอบพนักงาน กำหนดประชุมหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง ให้โอกาสพนักงานได้เข้ารับการศึกษาดูงานและฝึกอบรมในระยั้ง การเข้าร่วมประชุมสัมมนา

ความท้าทายของงานที่รับผิดชอบ คือ การหมุนเวียนงานที่รับผิดชอบ และรับผิดชอบงานให้เสร็จทันเวลาที่กำหนด เป็นสิ่งที่ท้าทายและไม่ซ้ำซากของธดา และสิ่งจูงใจทำงานในหน่วยงาน

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิตของ เนื่องด้วยการทำงานเป็นลูกในหน่วยงานราชการมีความมั่นคงสูง เวลาการทำงานที่แน่นอน ธดาใช้เวลาหลังการทำงานอยู่ใกล้ชิดบุตร ดูแลสุขภาพบุตร สอนการบ้านและทำกิจกรรมต่าง ๆ กับบุตร

สภาพแวดล้อมการทำงานของธดา คือ แสงสว่างที่เพียงพอ ไม่ร้อน และบริเวณที่ทำงานที่จัดเป็นระเบียบ และทางเดินสะดวก

การเข้าถึงบริการสังคมของธดา คือ ใช้พื้นที่สาธารณะออกกำลังกายกับบุตร ใช้บริการสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา สวัสดิการที่หน่วยงานจัดให้ คือ การตรวจสุขภาพประจำปี เบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานของภาครัฐได้ทั้งหมดเท่าที่จ่ายจริงทั้งตนเองและบุตร เบิกค่าศึกษาเล่าเรียนบุตรได้บางส่วน เงินบำเหน็จในกรณีเกษียณอายุงาน และความประทับใจต่อบริการของหน่วยงานรัฐ คือ พนักงานบริการด้วยความสุภาพ และเป็นกันเอง

ธดาต้องการให้ภาครัฐจัดบริการด้านสาธารณสุขที่สะดวก รวดเร็ว การเพิ่มค่ารักษาพยาบาลบุตรที่สามารถเบิกคืนได้ และการรักษาพยาบาลของเอกชนที่รัฐที่จ่ายค่ารักษาพยาบาลให้ครั้งหนึ่ง ต้องการให้หน่วยงานขยายฐานเงินเดือนให้แก่ลูกจ้าง ส่วนเงินบำเหน็จบำนาญที่หน่วยงานจัดให้มีความพอใจในระดับปานกลาง ธดาเสนอว่า รัฐควรสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา และจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นระยะเวลา 16 ปี ธดาวางแผนอนาคตไว้ว่า อยากมีธุรกิจร้านขายดอกไม้เป็นของตัวเอง

กรณีศึกษาที่ 16 กัญญา

กัญญาลูกจ้างบริษัทเอกชน อายุ 46 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ภูมิฉานาเดิมเป็นคนทางภาคใต้ มีลูกชายอายุ 17 ปี สุขภาพแข็งแรงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ อาศัยอยู่กับบุตรด้วยกัน 2 คน มีบ้านเป็นของตนเอง บ้านจัดเป็นระเบียบ สะอาดเรียบร้อย

กัญญามีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว

กัญญารับประทานอาหาร 3 มื้อ โดยกินข้าวเป็นหลัก เลือกอาหารที่สะอาดเป็นหลัก ประกอบอาหารรับประทานเอง

กัญญา มีรายได้ประมาณเดือนละ 30,000-40,000 บาท ค่าใช้จ่ายของบุตรประมาณเดือนละ 7,000 บาท

ความเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังเพราะแยกกันอยู่ เนื่องจากสามีไม่รับผิดชอบ ค่าใช้จ่ายของกัญญาและบุตร สภาวะทางเศรษฐกิจเพราะค่าตอบแทนจากการทำงานของกัญญา ที่มากกว่าสามี และการทำงานนอกบ้านของกัญญา มีผลให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างกัญญา และสามี ทั้งสองตัดสินใจแยกกันอยู่ และกัญญาไม่ได้รับความช่วยเหลือใด ๆ จากสามี

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนแก่กัญญา เมื่ออยู่ในสภาวะลำบากหรือคับข้องใจ ได้แก่ น้องชาย น้องสะใภ้ พุศุคัย ปรีกษา และให้คำแนะนำเพื่อแก้ปัญหา และเพื่อนร่วมงาน ที่กัญญาอาศัยให้ช่วยรับส่งบุตรในระหว่างที่กัญญาทำงานเช้ากะ

บทบาทในฐานะมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังของกัญญา คือ สอนให้บุตรคิดเป็น ทำเป็น อธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผล

ปัญหาของบุตรที่กัญญากังวล คือ ความอยากรู้อยากเห็นเรื่องเพศสัมพันธ์ กัญญาบอกว่า “ลูกชายกำลังเข้าสู่วัยรุ่น มีความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องเพศสัมพันธ์มาก (คิดเอาเองว่า ลูกชายแอบซื้อแผ่นหนังเป็มาดู) กัญญาต้องแนะนำให้ลูกชายรู้จักเรื่องความเหมาะสมของการมีเพศสัมพันธ์ กัญญาบอกลูกชายว่า “ถ้าผู้หญิงตั้งท้อง เราต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูเขา อย่ามีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง ถ้าไม่รักผู้หญิงจริง ๆ ก็ไม่ควรทำร้ายผู้หญิง และอย่าให้ความหวังผู้หญิงที่ตนเองไม่ได้รัก” ให้ข้อคิดว่า “ผู้หญิงเป็นเพศแม่ เขาอ่อนแอ เขาควรจะได้รับการดูแล ทะนุถนอม ถ้าบุตรไม่รักเขาบุตรอย่าไปทำร้ายเขา แม่ก็เป็นผู้หญิง แม่คุ้มท้องลูกเป็นเวลาเก้าเดือน เลี้ยงดูลูก ให้ความรัก ความอบอุ่น รักลูก ไม่เคยทำร้ายลูก และลูกก็ไม่ควรทำร้ายผู้หญิงซึ่งเป็นเพศเดียวกับแม่ด้วย”

แรงจูงใจของการทำงาน กัญญาบอกว่า “เมื่อก่อนพ่อ แม่ทำงานหนักมาก และส่งให้ลูก ๆ ได้เรียนหนังสือ จึงตั้งใจทำงานทุกอย่างด้วยความไม่ย่อท้อเพื่อมีรายได้ และไม่ลำบากในยามแก่เฒ่า เพื่อมีรายได้มาใช้จ่าย และให้ลูกได้เรียนหนังสือซึ่งไม่ต้องทำงานและเรียนหนังสือพร้อม ๆ กัน”

งานของกัญญาเป็นลักษณะงานประจำ ทำงานวันจันทร์-เสาร์ เวลา 09.00-16.00 น. ลักษณะของงาน คือ รับผิดชอบปริมาณสั่งซื้อ และการจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้าให้เสร็จทันเวลา

กำหนดราคาสินค้าตามคุณภาพสินค้า การจัดคิวสินค้าให้ตรงกับใบคิว จัดรถรับส่งสินค้าทั่วประเทศ

ปัญหาการทำงานของกัญญา คือ ลูกค้าของเปลี่ยนจำนวนสั่งซื้อที่มากขึ้นหรือลดลงในเวลากระชั้นกัน เราต้องเสียเวลาตรวจนับอีกครั้ง และต้องเริ่มทำงานใหม่อีกครั้ง ทำให้เสียเวลาตรวจนับสินค้า กัญญาแก้ปัญหาด้วยวิธี การดูแลหรือการตรวจสอบปริมาณการสั่งซื้ออย่างรอบคอบ จัดรหัสสินค้าเพื่อให้ง่ายต่อการจัดส่ง

รูปแบบการทำงานของ ทำงานด้วยปริมาณเนื้องาน คือ ทำงานให้แล้วเสร็จภายในกำหนดต่อวัน ดูแลการสั่งซื้อสินค้า

ความท้าทายของการทำงานกัญญา คือ การติดต่อกับลูกค้า ซึ่งมีบุคลิกภาพที่ต่างต่างกัน จูงใจและโน้มน้าวให้ลูกค้าซื้อสินค้าในหน่วยงาน

กัญญามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการทำงาน คือ มีอำนาจตัดสินใจปริมาณสั่งซื้อสินค้า และการเปลี่ยนแปลงการนำส่งสินค้าด้วยตนเอง

สภาพแวดล้อมของการทำงานของกัญญา คือ แสงสว่างที่เพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวนการทำงาน รถรับส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า

การเข้าถึงบริการสังคม กัญญาใช้บริการสวนสาธารณะเพื่อออกกำลังกาย และใช้บริการสาธารณสุขประเภท เช่น ไฟฟ้า ประปา สุวีสวัสดิการที่สถานประกอบการจัดให้ คือ การตรวจสุขภาพประจำปี กัญญาประทับใจเจ้าหน้าที่ของรัฐด้านการให้บริการและการให้คำแนะนำปรึกษาที่ดีแก่ประชาชน ในเรื่องที่ได้ติดต่อประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น การทำนิติกรรม สุวีสวัสดิการที่สถานประกอบการจัดให้แก่กัญญา คือ วันลาพักผ่อนประจำปีสูงสุด 15 วันทำงานตามอายุงาน และสามารถสะสมการพักผ่อนได้รวมกันต่อเนื่องเป็นเวลา 2 ปี เงินช่วยเหลือในกรณีบิดามารดาเสียชีวิต การลาบวช การลาแต่งงาน การได้รับโบนัสปีละ 2 ครั้ง เงื่อนไขในการทำงานที่สถานประกอบการกำหนดเพื่อจูงใจให้พนักงาน คือ จ่ายค่าตอบแทนการทำงานจำนวน 100 เปอร์เซ็นต์ของอัตราค่าจ้างอัตราที่ได้รับในปัจจุบันเป็นเวลา 15 ปี

กัญญาวางแผนอนาคตว่า เมื่อบุตรจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีก็จะหยุดทำงานและประกอบอาชีพส่วนตัวของตนเอง กัญญาเสนอว่า รัฐควรจัดการด้านการศึกษาระดับเป็นระยะเวลา 16 ปี

กรณีศึกษาที่ 17 อภา

อภาลูกจ้างบริษัทเอกชน อายุ 40 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนภาคกลาง มีลูกชายคนเดียวอายุ 15 ปี สุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ อภาอยู่กับบุตรสองคน มีบ้านสองชั้นเป็นของตัวเอง บ้านจัดเป็นระเบียบเรียบร้อย ห้องน้ำสะอาด

อภามีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว

อภารับประทาน 3 มื้อ รับประทานอาหารไม่ตรงเวลา เลือกซื้ออาหารที่สะอาดเป็นหลัก ประกอบอาหารเอง

ความเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังเพราะหย่า เนื่องจากทั้งสองฝ่ายไม่เข้าใจกัน ความต้องการไม่ตรงกันและการแยกทางกันอยู่

บทบาทที่เป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง คือ อบรมสั่งสอนบุตร ให้ความรักต่อบุตร ให้บุตรได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ให้ข้อคิด เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตร ให้โอกาสบุตรตัดสินใจด้วยตนเอง บอกกล่าวบุตรไม่ให้ทำในสิ่งที่ผิดจารีตประเพณี ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูอาจารย์

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในสภาวะยากลำบากแก่อภา ได้แก่ มารดาให้คำแนะนำและช่วยแนะนำการแก้ปัญหา และช่วยเลี้ยงดูบุตร และเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลืออภาด้านการเงิน คือ ให้ยืมเงินในสภาวะที่ขัดข้อง อภาแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง

อภามีรายได้เดือนละ 15,000 บาท ค่าใช้จ่ายของบุตรประมาณเดือนละ 4,000 บาท

งานของอภาเป็นลักษณะงานประจำ ทำงานวันจันทร์-ศุกร์ เวลาทำงาน 08.00-17.00 น. อภารับผิดชอบด้านการส่งเสริมการขาย และนำเสนอสินค้าของบริษัท อภาติดต่อกับลูกค้าด้วยการพูดคุยโทรศัพท์ และบางครั้งที่อภาต้องออกไปพบลูกค้านอกสำนักงาน

ปัญหาการทำงานของอภา คือ ไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จได้ทันเวลา ขาดการประสานงานกับแผนกต่าง ๆ อภาแก้ปัญหาการทำงานนี้ ด้วยการแจ้งเป็นหนังสือให้ฝ่ายต่าง ๆ รับทราบและปฏิบัติตาม และทำงานมากขึ้นกว่าเดิมเพื่อที่จะสร้างยอดขายให้ได้ตามที่ต้องการ

ปัญหาของบุตรที่ทำให้อภากังวล คือ บุตรเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง บุตรไม่ชอบอยู่บ้านในวันหยุด อภาแก้ปัญหาบุตรด้วยวิธีให้เวลาบุตรมากขึ้น เมื่อต้องไปทำธุระนอกบ้าน อภานำบุตรไปด้วย

สภาพแวดล้อมและความปลอดภัยในการทำงานของ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายในอาคาร สำนักงาน การจัดแสงสว่างที่ในสถานที่ทำงานอย่างเหมาะสม ทำให้พอใจกับสิ่งที่หน่วยงานจัดให้ อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น ห้องพยาบาล ห้องน้ำสะอาด น้ำดื่มถูกสุขลักษณะ และมีปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการของ

การได้รับการปฏิบัติต่ออย่างเป็นธรรมในการทำงาน คือ การได้รับความเสมอภาคในการทำงานที่หน่วยงานให้โอกาสพนักงานได้แสดงความสามารถการทำงานได้อย่างเต็มที่ การไม่เลือกปฏิบัติในด้านเพศ สถานภาพสมรส

อภามีส่วนร่วมตัดสินใจของสถานประกอบการของ คือ ตัดสินใจเลือกลูกค้าให้แก่บริษัทด้วยตนเอง กำหนดยอดขายด้วยตนเอง

ความท้าทายของการทำงาน คือ ได้พบปะลูกค้าที่มีบุคลิกที่แตกต่างกัน จูงใจหรือโน้มน้าวให้ลูกค้ามาสนใจสินค้าในบริษัท

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ คือ สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเอง และเป็นงานที่ใช้ความสามารถในการโน้มน้าวให้ลูกค้าสนใจสินค้าในบริษัท

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิตของอภามี คือ ใช้เวลาหลังการทำงาน ดูทีวี ซื่อกับข้าวกับบุตร พาบุตรไปเรียนพิเศษ และเที่ยวต่างจังหวัดเดือนละครั้งกับบุตร

การเข้าถึงบริการสังคมของอภามี คือ รับค่าเลี้ยงดูบุตรในกรณีที่อายุไม่เกิน 6 ขวบ ค่ารักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยของกองทุนประกันสังคม ด้านนันทนาการ การใช้บริการสวนสาธารณะ เช่น การล่องกระทงที่ศูนย์ประชุมสิริกิตต์แห่งชาติ ออกกำลังกาย วิ่งเล่น สวัสดิการที่สถานประกอบการจัดให้ ได้แก่ ตรวจสอบสุขภาพประจำปี ค่ารักษาพยาบาลในกรณีเกิดอุบัติเหตุ ค่าล่วงเวลา ค่าคอมมิสชั่น ค่ามาปณกิจศพบิดามารดา โบนัสประจำปี น้ำดื่ม อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น ห้องพยาบาล ห้องน้ำสะอาด

อภามีต้องการให้รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับถึงระดับปริญญาตรี โดยผู้ปกครองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย จัดบริการสาธารณสุขเคลื่อนที่ มีการตรวจสุขภาพฟรี อภามีเสนอว่ารัฐควรจัดบริการสาธารณสุขในลักษณะการให้ฟรี จัดกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ชุมชนอย่างทั่วถึง อภามีเสนอว่ารัฐควรจัดการศึกษาภาคบังคับในระดับปริญญาตรี และสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา และชุดนักเรียน เป็นลักษณะการให้ฟรี ให้บริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง ตรวจสุขภาพฟรี อภามีวางแผนอนาคตไว้ว่า จะเก็บเงินจากการทำงานและมีร้านอาหารของตัวเอง และสนับสนุนให้บุตรเรียนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี

กรณีศึกษาที่ 18 กานดา

กานดา ลูกจ้างบริษัทเอกชน อายุ 38 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนทางภาคเหนือ มีลูกชายคนเดียวอายุ 10 ปี สุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ประสานงานทั่วไป มีบ้านเดี่ยวชั้นเดียวเป็นของตนเอง

กานดามีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว

กานดารับประทานอาหารวันละ 3 มื้อ โดยกินข้าวเป็นหลัก เลือกซื้ออาหารที่สะอาด เป็นหลัก ประกอบอาหารรับประทานเอง

กานดา มีรายได้ประมาณเดือนละ 18,000 บาท ค่าใช้จ่ายของบุตรประมาณเดือนละ 5,500 บาท

ความเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังของกานดาเพราะหย่า เนื่องด้วยความไม่เข้าใจกัน แยกทางกันอยู่เมื่อกานดาอายุประมาณ 35 ปี

บทบาทในฐานะมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง คือ อบรมสั่งสอน ให้ความรักต่อบุตร ไม่พูดหรือบอกเล่าสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ดีเกี่ยวกับบิดาของบุตร เลี้ยงบุตรด้วยตนเอง ให้โอกาสบุตรเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ข้อคิด คำแนะนำที่ดี ทำดูให้เป็นตัวอย่าง และชี้ทางให้เห็นในสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ ประพฤติและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง และแนะนำบุตรเรื่องหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง

ปัญหาของบุตรที่กานดากังวล คือ บุตรเรียนหนังสือไม่เก่ง บุตรคุยโทรศัพท์กับเพื่อน นาน ๆ และการเล่นเกม กานดาแก้ปัญหาเหล่านี้ด้วยวิธี ให้บุตรเรียนพิเศษ นำบุตรมาออกกำลังกายในพื้นที่สวนสาธารณะ หรือพานบุตรไปดูหนัง หรือ พานบุตรไปเรียนว่ายน้ำ

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในสภาวะยากลำบากแก่กานดา ได้แก่ มารดาและพี่สาว ที่ช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตรของ อบรมสั่งสอน และช่วยรับส่งทั้งไปและกลับจากโรงเรียน ผู้ที่ช่วยเหลือด้านการเงินในสภาวะที่ขัดข้อง คือ อติตสามี และมารดาที่คอยให้กำลังใจเสมอ ๆ ให้คำแนะนำปรึกษา แบ่งปันทุกข์สุขกับกานดา และช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่กานดา

การทำงานของกานดา เป็นลักษณะงานประจำ ทำงานวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 08.00-17.00 น. งานที่กานดารับผิดชอบในสถานประกอบการ คือ ตรวจสอบประวัติพนักงาน วันหยุด วันลา สิทธิต่าง ๆ ของพนักงานที่ควรได้รับจากรัฐและของสถานประกอบการ คัดเลือกผู้สมัครงานเบื้องต้นให้แก่องค์กร

ปัญหาการทำงานของกานดา คือ ไม่สามารถทำคัดเลือกลูกจ้างได้ตามคุณสมบัติขององค์กร กานดาบอกว่า “ทำหน้าที่หลาย ๆ อย่างพร้อมกัน งานที่รับผิดชอบไม่เสร็จทันเวลา ส่งผลให้งานอื่นล่าช้าไปด้วย” วิธีแก้ปัญหาของกานดา คือ ขอความร่วมมือจากหัวหน้าให้ช่วยประสานงานให้ และปรึกษาปัญหาการทำงานจากหัวหน้า

สภาพแวดล้อมและความปลอดภัยในการทำงานของกานดา คือ สถานประกอบการจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายในอาคาร จัดให้มีแสงสว่างที่เพียงพอในสถานที่ทำงานอย่างเหมาะสม มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น ห้องพยาบาล ห้องน้ำสะอาด น้ำดื่มที่ถูกต้องสุขลักษณะ และมีปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการของ

ความเป็นธรรมในการทำงานของกานดา คือ ได้รับค่าตอบแทนที่ตรงเวลา ได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคในการทำงาน ไม่ถูกเลือกปฏิบัติเนื่องจากสถานภาพสมรส และเพศ

กานดามีส่วนร่วมตัดสินใจในสถานประกอบการ คือ การให้พนักงานได้แสดงความคิดเห็นในปัญหาการทำงานกับหัวหน้างาน

ความท้าทายที่ได้รับจากการทำงาน คือ สัมภาษณ์เบื้องต้นผู้ที่มาสมัครงาน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผู้ที่มาสัมภาษณ์งาน และทดสอบคอมพิวเตอร์ผู้สมัครงาน

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ คือ ใช้ความถนัดและได้ใช้ภาษาในการทำงาน ความพอใจในการทำงาน คือ ได้รับผิดชอบงานได้ดี และพอใจความสำเร็จของงานอย่างมาก

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิต คือ เมื่อเสร็จสิ้นการทำงานกานดาใช้เวลาที่เหลือในการทำงานเพื่ออยู่ใกล้ชีวิตบุตร เช่น การพาบุตรไปเรียนพิเศษ และการพาบุตรไปดูหนังด้วยกัน

การเข้าถึงบริการสังคมของกานดา คือ การใช้บริการสวนสาธารณะออกกำลังกาย การใช้บริการสาธารณสุขภาค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เป็นต้น ใช้สิทธิรักษาพยาบาลของกองทุนประกันสังคม รับการรักษาด้านทันตกรรมและสามารถเบิกค่าใช้จ่ายได้คืนเพียงบางส่วน

สวัสดิการที่สถานประกอบการจัดให้แก่กานดา คือ การตรวจสุขภาพประจำปี ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าฌาปนกิจศพ ชุดฟอร์มในการทำงาน ค่าทำงานล่วงเวลา น้ำดื่มและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ห้องพยาบาล ห้องน้ำสะอาด เงินโบนัสตามอายุการทำงาน

กานดาต้องการให้รัฐควรจัดการศึกษาภาคบังคับในระดับปริญญาตรีโดยไม่ต้องมีค่าใช้จ่าย บริการด้านสาธารณสุขฟรี และการซื้อที่อยู่อาศัยราคาถูก กานดาเสนอว่า รัฐควรจัดบริการสาธารณสุขให้ฟรีแก่บุตรที่อยู่ในความรับผิดชอบของมารดาที่เลี้ยงบุตรตามลำพัง เพิ่มสถานที่ออกกำลังกายแก่เด็กด้วย กานดาวางแผนอนาคตไว้ว่า อยากให้บุตรจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และรับทำดอกไม้พลาสติกเป็นอาชีพเสริม

กรณีศึกษาที่ 19 นภา

นภาลูกจ้างบริษัทเอกชน อายุ 41 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนภาคกลาง มีลูกสาวคนเดียว อายุ 14 ปี ตำแหน่งเจ้าหน้าที่การเงิน

นปามีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว

นภารับประทานอาหารวันละ 3 มื้อ โดยกินข้าวเป็นหลัก รับประทานอาหารตรงเวลา เลือกซื้ออาหารที่สะอาดเป็นหลัก และประกอบอาหารรับประทานเอง

นปามีรายได้ประมาณเดือนละ 21,000 บาท เดือนละ ค่าใช้จ่ายของบุตรประมาณเดือนละ 6,000 บาท

บทบาทในฐานะมารดา คือ ให้ความรักแก่บุตรอย่างเต็มที่ สอนให้บุตรคิดเป็นทำเป็น อบรมสั่งสอนในเรื่อง จารีต ประเพณี วัฒนธรรม แนะนำสิ่งที่ถูกต้องให้แก่บุตร ให้โอกาสบุตรได้ เลือกและตัดสินใจทำด้วยตนเอง เรียนรู้จากความผิดพลาดของการกระทำนั้น ๆ พร้อมให้ข้อคิดที่ สิ่งนั้นคือบทเรียนเตือนใจเพื่อไม่ให้ทำผิดอีกในต่อไป นภามอบว่า “ลูกติดเพื่อน วันหยุดก็จะชอบไป บ้านเพื่อน อ้าว่า ทำรายงาน”

สาเหตุความเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพังเพราะแยกทางกับสามี เนื่องด้วยความไม่ เข้าใจกันของทั้งสองฝ่าย

ผู้ที่มีความช่วยเหลือและสนับสนุน ได้แก่ มารดา และน้องสาว ที่ช่วยเหลือเมื่อประสบ ปัญหาหรือมีความลำบากใจในการทำงาน น้องสาวช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตรให้แก่ภา รับฟังปัญหาต่าง ๆ ของนภา ให้คำแนะนำแก่นภาแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ปัญหาการทำงาน นภาปรึกษา ปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาที่นั้น ๆ และในบางครั้งที่ไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ นั้นได้ด้วยตนเอง นภาขอให้หัวหน้างานเป็นผู้ตัดสินใจ

การทำงานของนภา เป็นลักษณะงานประจำ ทำงานวันจันทร์-เสาร์ วันเสาร์ทำงาน ครั้งวัน หยุดงานวัน อาทิตย์ เวลาทำงาน 09.00-16.00 น.

ลักษณะงาน คือ ควบคุมการเบิกจ่ายเงินในหน่วยงาน ออกใบเสร็จรับเงิน สำรองการ จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในสำนักงาน

ปัญหาการทำงานของนภา คือ การปิดงบบัญชีในแต่ละรอบเดือนที่ค่อนข้างไม่ลงตัว นภาแก้ปัญหา ด้วยวิธีการ คือ ให้ความละเอียดรอบคอบและตรวจแต่ละขั้นตอนของการทำงาน ให้ละเอียดมากยิ่งขึ้น

ความคุ้มครองในด้านการทำงานของนภา คือ ได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานที่ตรง เวลา ได้รับค่าชดเชยพิเศษที่คำนวณจากอายุงานเมื่อออกจากงาน หรือครึ่งหนึ่งของค่าชดเชย พิเศษกรณีลาออก

ความยุติธรรมในสถานประกอบการของนภา คือ การไม่เลือกปฏิบัติเพราะสถานภาพ สมารส และเพศ

นภามีส่วนร่วมตัดสินใจในสถานประกอบการ คือ โอกาสตัดสินใจส่งมอบงานด้วย ตนเอง และสามารถติดต่อเรื่องการเงินด้วยตนเองและตัดสินใจสั่งซื้อด้วยตนเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิต คือ นภาใช้เวลาหลังเลิกงานเพื่อใกล้ชิดบุตร และอบรมสั่งสอนบุตร พาบุตรไปดูหนัง และสอนการบ้านแก่บุตร

สภาพแวดล้อมการทำงานของ ประกอบด้วยบุคคลภายในหน่วยงาน และนอก หน่วยงาน ทั้งการติดต่อที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงการติดต่อกับองค์กรด้วย หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน

สภาพแวดล้อมในการทำงานของนภา ใต้ะทำงานที่จัดเป็นระเบียบ สะดวก และ เอกสารที่จัดเป็นหมวดหมู่ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีความร้อนในการทำงาน

การเข้าถึงบริการสังคมของของนภา คือ ใช้พื้นที่สวนสาธารณะออกกำลังกายกับบุตร ใช้บริการสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เป็นต้น นภาสามารถเบิกค่าทันตกรรมคืนได้ จากกองทุนประกันสังคม และค่าสวัสดิการที่สถานประกอบการจัดให้แก่ภา คือ การตรวจ สุขภาพร่างกายประจำปี การตรวจหาโรคเสี่ยง ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ามาปณกิจศพโบสถ์ประจำปี นภามีเสนอว่า รัฐควรจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นระยะเวลา 16 ปี โดยเรียนฟรี เมื่อจบการศึกษา ควรประกันการว่างงานด้วย และจัดบริการตรวจสุขภาพประจำปีแก่เด็ก นภาวางแผนอนาคตไว้ว่า ต้องการมีกิจการขายเสื้อผ้าเป็นของตนเอง และคาดหวังต่อบุตร คือ ได้รับการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี

กรณีศึกษาที่ 20 ลัดดา

ลัดดาลูกจ้างหน่วยงานราชการ อายุ 38 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ภูมิลำเนา เดิมเป็นคนภาคกลาง มีลูกสาวคนเดียวอายุ 12 ปี อาศัยอยู่ทาวน์เฮ้าส์กับบุตร ที่อยู่อาศัยจัดเป็น ระเบียบ สะอาดเรียบร้อย

สุขภาพของลัดดาแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว แต่ลัดดามีปัญหาเรื่องสภาพผิว ผิวหนังมี ผื่นบริเวณข้อพับ

ลัดดารับประทานอาหาร 3 มื้อ โดยกินข้าวเป็นหลัก ลัดดาเลือกซื้ออาหารที่สะอาด เป็นหลัก

รายได้เดือนละ 15,000 บาทเดือนละ ค่าใช้จ่ายเดือนละของบุตร ประมาณเดือนละ 3,000 บาท

ปัญหาของบุตรที่ลัดดาเป็นกังวล คือ บุตรเก็บตัวอยู่ในห้องคนเดียว พุดน้อย ลัดดา กังวลว่า บุตรจะเป็นเด็ก

สาเหตุการเป็นมารดาเลี้ยงบุตรตามลำพัง เพราะหย่าร้าง เนื่องจากความที่ไม่เข้าใจกัน และไม่สามารถปรับตัวเข้ากันได้ของทั้งสองฝ่าย

บทบาทการเป็นมารดาของลัดดา คือ ให้การเลี้ยงดูบุตร สอนให้บุตรคิดเป็นทำเป็น อบรมสั่งสอนในเรื่องจารีต ประเพณี วัฒนธรรม แนะนำสิ่งที่จะต้องแก่บุตร ให้โอกาสแก่บุตรได้ เลือกลงและตัดสินใจทำด้วยตนเอง และเรียนรู้จากความผิดพลาดจากการกระทำนั้น ๆ

ที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนลัดดา ได้แก่ มารดา และน้องสาวให้การช่วยเหลือ เลี้ยงดู ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาเล่าเรียนบุตร ลัดดาปรึกษาส่วนตัวกับมารดา ขอคำแนะนำและ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ลัดดาแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง หรือบางครั้งขอความร่วมมือกับ หัวหน้าสายงานให้แก้ปัญหาที่เกิดจากการทำงาน

สภาพการทำงานของลัดดา คือ ตรวจเอกสารเบิกเงินให้ตรงกับงบประมาณ เงื่อนไข สิทธิของผู้เบิกเงิน จัดเตรียมเอกสารส่งให้ฝ่ายการคลัง

ความคุ้มครองในการทำงาน คือ ได้รับความคุ้มครองในด้านค่าตอบแทนจากการ ทำงาน ความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งเมื่อลาออกจากหน่วยงาน หน่วยงานให้ผลตอบแทนโดย พิจารณาอายุการทำงานของลัดดา และความคุ้มครองจากการทำงานนี้หน่วยงานได้มอบสิทธิการ รับประโยชน์แก่บุคคลในครอบครัว

ความเป็นธรรมของสถานประกอบการ คือ เรื่องของค่าตอบแทน การประเมิน ความสามารถในการปฏิบัติงาน ไม่เลือกปฏิบัติต่อลัดดาเนื่องจากสถานภาพสมรส และเพศ

ความท้าทายของการทำงาน คือ ตรวจสอบ และส่งมอบเอกสารให้แก่หน่วยการคลัง ในระยะเวลาที่กำหนด ต้องไม่ให้เกิดความล่าช้า

ลัดดามีส่วนร่วมตัดสินใจในสถานประกอบการ คือ โอกาสแสดงความคิดเห็นปัญหาที่ เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน การทำงานล่วงเวลา ใช้หลักประชาธิปไตยในการตัดสินใจ หรือการ ประชุมหารือเพื่อหาข้อยุติในปัญหานั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับวงจรชีวิต คือ ทำงานเป็นลูกจ้างในหน่วยงานราชการ หยุดวันหยุดเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดชดเชย และเวลาการทำงานที่ยืดหยุ่น ลัดดามีโอกาสได้ ใกล้เคียงดูแลลูก บางครั้งลัดดาและบุตรจะออกกำลังกายที่สถานประกอบการจัดให้

สภาพแวดล้อมการทำงานของลัดดา ประกอบด้วยบุคคลภายในหน่วยงาน และนอก หน่วยงาน ทั้งการติดต่อที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงการติดต่อกับองค์กรด้วย หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ภายในอาคารสะอาด ทางเดินไม่สะดุด เพราะจำนวนโต๊ะที่มาก เกินไป และจัดไม่เป็นระเบียบ

การเข้าถึงบริการสังคม ลัดดานำบุตรมาออกกำลังกายในพื้นที่สวนสาธารณะ การใช้ บริการสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เป็นต้น

สวัสดิการของสถานประกอบการ คือ ตรวจสุขภาพร่างกายประจำปี เบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานของภาครัฐได้ทั้งหมดเท่าที่จ่ายจริงของตนเองบุตร และบิดามารดา เบิกค่าศึกษาเล่าเรียนบุตรได้ในเพียงบางส่วนจากหน่วยงาน โบนัสประจำปี เงินบำเหน็จในกรณีเกษียณ

ถัดมาต้องการให้รัฐดูแลการศึกษา และสุขภาพอนามัย จัดให้มีการตรวจสุขภาพแก่บุตร จัดการศึกษาภาคบังคับเป็นระยะเวลา 16 ปี หรือจบการศึกษาภาคบังคับระดับปริญญาตรี ถัดมาเสนอว่า รัฐควรปรับปรุงด้านการรักษาพยาบาล เช่น ความสะดวกรวดเร็ว การบริการของพนักงาน การไม่จำกัดถิ่นอาศัยในการรักษา และควรจัดบริการสาธารณสุขที่ครอบคลุมและทั่วถึง ถัดมาวางแผนไว้ว่า จะให้บุตรเรียนจบในระดับปริญญาตรีและมีธุรกิจขายของชำรายเป็นของตนเอง